

SUOMEN AFFENPINSERIT ry
JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMA 2021–2026
Päivitetty 3.3.2021

Hyväksytty Suomen Affenpinscherit ry:n kevätkokouksessa 7.3.2021

Suomen Kennelliiton jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 10.3.2021

PEVISA hyväksytty Suomen Kennelliitossa 21.9.2021

SISÄLLYS

1. YHTEENVETO	3
2. RODUN TAUSTA	3
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	7
4. RODUN NYKYTILANNE	8
4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja	8
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	14
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	14
4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	15
4.2.3 Käyttö ja koeominaisuudet	17
4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen	17
4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta	18
4.3 Terveys ja lisääntyminen	19
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat	19
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet	24
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	37
4.3.4 Lisääntyminen	37
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	38
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	41
4.4 Ulkomuoto	43
5. YHTEENVETO AIEMMAN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	46
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	47
6.1 Jalostuksen tavoitteet	47
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	47
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	49
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	49
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	50
7. LÄHTEET	50
8. LIITTEET	50

1. YHTEENVETO

Apinapinsereiden Jalostuksen tavoiteohjelman tarkoitus on kartoittaa ja päivittää tietoa rodun jalostuksellisesta tilanteesta kotimaassa sekä asettaa jalostuksen tavoitteet ja tarjota keinoja niiden saavuttamiseksi. Jalostuksen tavoiteohjelman on myös tarkoitus kerätä yhteen saatavilla oleva olennainen tieto, jota tarvitaan apinapinseriallostuksen pitkántähtäimen kehittämiseen. Jalostuksen tavoiteohjelma on tarkoitettu kasvattajille, omistajille, harrastajille ja kaikille rodusta kiinnostuneille. Apinapinseri ei ole koskaan ollut ns. muotirotu. Uusia kasvattajia tulee mukaan vähitellen. Tavoitteena on saada myös uudet kasvattajat ja omistajat yhteistyöhön rotuyhdistyksen kanssa, toimittamaan tietoja koirista ja sitoutumaan yhteisiin päämääriin, joita tähän Jalostuksen tavoiteohjelmaan on kerätty.

Apinapinseri oli alkujaan rottakoira, nykyään seurakoira. Tänä päivänä vaadittavat ominaisuudet poikkeavat jonkin verran alkuperäisen käyttötarkoituksen vaatimuksista. Jalostuksessa tulisi soveltuvin osin kunnioittaa rodun alkuperää ja pyrkiä säilyttämään alkuperäiset luonne- ja ulkomuoto-ominaisuudet terveyttä unohtamatta.

Apinapinsereiden ongelma on edelleen kapeahko geenipooli Suomessa. Uusia tuontikoiria on tullut maahamme viime vuosina ja niiden käyttö jalostuksessa on kohtalaista. Jalostuksessa käytettävien tuontikoirien olisi hyvä olla erisukuisia Suomessa olevien jalostuskoirien kanssa. Tämä mahdollistaisi sen, ettei sukusiitosprosentti nousisi eikä geenipooli kapenisi. Samojen urosten liikakäyttöä tulisi välttää.

Virallisten terveystutkimusten määrät ovat lisääntyneet. Koirien omistajilta säännöllisillä kyselyillä kartoitettuja terveystietoja ei ole vielä riittävästi, jotta rodun terveydentilasta tai sen suunnasta voisi tehdä merkittäviä johtopäätöksiä.

Muita haasteita ovat kasvattajien keskinäinen ja rotuyhdistyksen välinen yhteistyö ja sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin. Jokainen kantaa vastuun omista valinnoistaan, mutta jokaisen valinnat vaikuttavat aina myös käytettävissä olevien jalostuskoirien laatuun. Tämän päivän kasvattajat määrittelevät sen, mitä tulevilla kasvattajilla on käytettävissä omaan kasvatukseen ja jalostustyöhönsä. Yhteisenä tavoitteena tulee olla terve, hyväluonteinen ja rotumääritelmän mukainen apinapinseri.

2. RODUN TAUSTA

Rotu syntyi vuoden 1420 paikkeilla ja esiintyi jo sellaisten kuuluisien maalareiden kuten Dürerin (1471–1528) ja van Eycklin (1390–1441) maalauksissa. Apinapinsereiden alkuperästä on useita teorioita, jotkut asiantuntijat otaksuvat sen polveutuvan pienestä, nykyään jo hävinneestä, saksalaisesta terrieristä. Toisten mielestä se on pinserin ja toisten mielestä taas kääpiösnautserin jälkeläinen. Erään teorian mukaan apinapinseri polveutuu griffoneista, griffon bruxelloisesta. Todennäköisesti teorioiden paikkansa pitävyydestä ei päästä koskaan yksimielisyyteen. Muiden snautseri-pinserirotujen tapaan apinapinseri on ollut rottakoira ja vahti. Ensimmäinen apinapinseri rekisteröitiin Saksassa 1879. Apinapinseri sai yksityiskohtaisen rotumääritelmän Saksassa vuonna 1900.

Abb. 55 Affenpinscher aus A. E. Brehm, *Illustriertes Thierleben*, 1864

Kuva 1

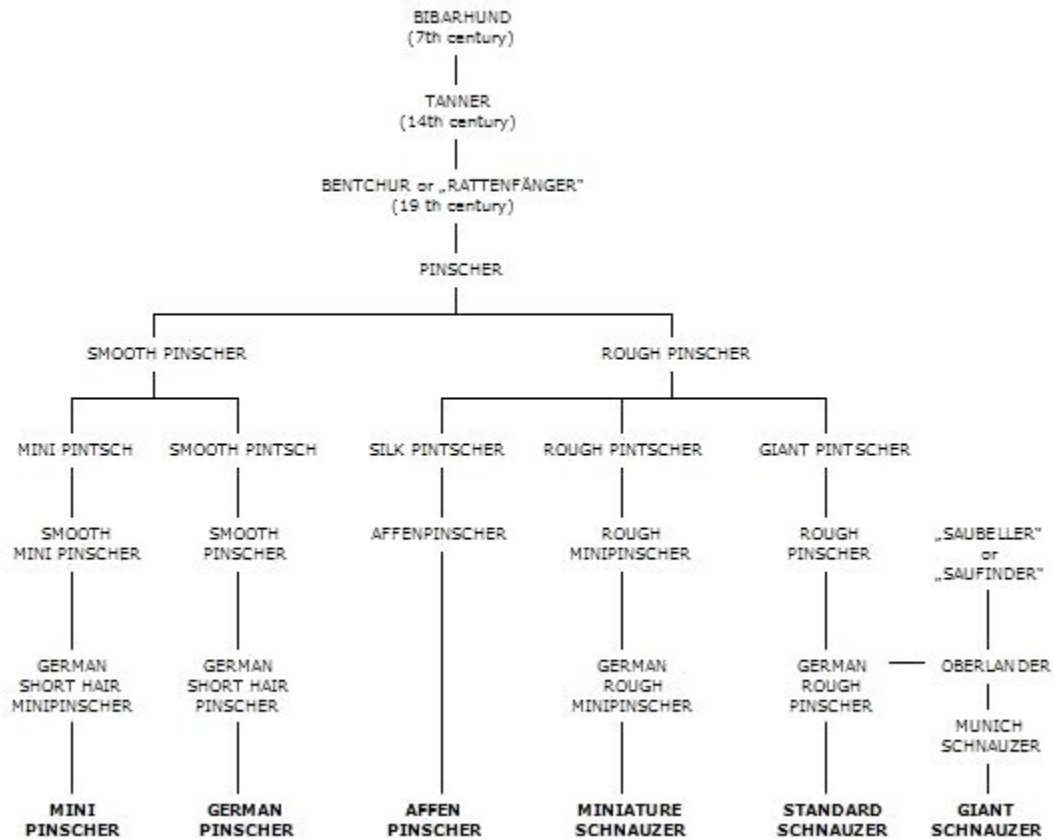
Rodunomainen apinapinseri on pieni ja neliömäinen koira, jonka ulkomuoto muistuttaa griffon bruxelloisea, trimmausta lukuun ottamatta. Apinapinserillä on pyöreähkö pää, mutta ei kuitenkaan ylösvetäytynyt kuono eikä yhtä lyhyt kuin griffoneilla. Selkä on suora ja kulmaukset ovat kohtuulliset. Karva on karkea ja tiivis sekä päässä joka suuntaan sojottavaa. Apinapinserillä on alapurenta, mikä antaa apinamaisen ilmeen.

Abb. 56 Affenpinscher »Fatzke«, 1890, Eig. Max Hartenstein

Kuva 2

Snautseri-pinserirotujen kehitys

Lähde: Source-AKC Gazette, Jan 2003 volume 120, number 1

Abb. 58 Affenpinscher aus dem Jahre 1904, gezeichnet von R. Strebel

Rodun kehitys Suomessa

Ensimmäinen apinapinseri rekisteröitiin Suomeen jo vuonna 1932. Se oli Saksasta tuotu narttu Adda vd Atlantik-Farm SKK9276XVII. Koira ei kuitenkaan useista näyttelykännyistä huolimatta tullut Suomen muotovalioksi, koska sillä ei ollut muotovalion arvoon vaadittua pentuetta.

Varsinainen kasvatustoiminta on alkanut vasta 1980-luvun lopulla. Seija Hokkanen, kennel Seibrin, toi vuonna 1987 Ruotsista kantanarttunsa La Rocca's It's a Sin S58279/87. Ensimmäinen Suomessa syntynyt apinapinseripentue, Seibrin G:t saivat alkunsa "Synnin" Saksan vierailun seurauksena (i.Multi Ch Topper Maskottchen) 1989. Samana vuonna Suomeen rekisteröitiin myös Ruotsista tuodut urokset La Rocca's Bogart (kennel Zalzoön's, Tony Väänänen) ja La Rocca's Dark Macoy (kennel Seibrin, Seija Hokkanen) sekä nartut La Rocca's Decoration (kennel Zalzoön's, Tony Väänänen) ja Urax Pierina (kennel Terrun, Airi ja Antti Varis) sekä USA:sta uros Braeburn's The Lone Ranger ja narttu Farm's Charlotte (kennel Seibrin, Seija Hokkanen). Apinapinsereitä rekisteröidään noin 30 pentua vuodessa.

Vuonna 1998 Suomeen tuotiin Saksasta uros Yanosch von Strothbach, jolla oli Suomessa seitsemän pentuetta ja kaksikymmentäyksi pentua.

Kasvattajat vuosina 2014 -2020 (Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

Kennel	Pentueet	Pentuja	1. pentue	Viim.pentue
Amaqueen's	2	7	2016	2018
Baumeister	15	40	2007	2020
Bebop's	1	4	2015	2015
Brago's	3	12	2013	2017
Canmoy's	1	4	2015	2015
Diamella	2	7	2018	2020
Hovarian	1	1	2017	2017
Jaroan	1	3	2020	2020
Jettyspoof's	3	8	2017	2020
Juliuksen	1	3	2020	2020
Kingpoint	1	1	2016	2016
Liben's	10	21	1996	2018
Love-Dane's	29	80	1994	2019
Pikku Pinnin	2	3	2016	2020
Rantapuolen	7	33	2005	2017
Rämpsän	12	32	2002	2015
Sasis	1	5	2017	2017
Tapenan	5	14	2017	2020
Tastaway's	3	7	2011	2014
Vaskimäki	5	21	2015	2020
Wotwot	1	2	2016	2016
Zalzoön's	31	88	1991	2014
Zarosan	17	56	2000	2016

Kennelnimettömiä pentueita on ollut yksi pentue vuosina 2015 ja 2016.

Suomen rekisteröinnit 2014-2020 (Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

Vuosi	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Rekisteröintejä	30	35	24	35	12	27	27

Rekisteröinnit ovat olleet laskussa, mutta vaihtelevat vuosittain.

Apinapinsereitä on tuotu 2000-luvulla Hollannista, Englannista, Latviasta, Norjasta, Ruotsista, Saksasta, Tsekeistä, Venäjältä ja Yhdysvalloista.

Suomen Kennelliiton rotumääritelmätoimikunta suomensi rodun nimeksi apinapinseri vuonna 2008. Vuonna 2013 haettiin rotunimeä takaisin affenpinseriksi, mutta Kennelliitto ei palauttanut alkuperäistä nimeä.

Apinapinsereiden vuosittaiset rekisteröinnit Pohjoismaissa vuonna 2018

Islanti	4
Norja	29
Ruotsi	61
Suomi	12

The Affenpinscher Club of Great Britain Facebook-ryhmässä tehtiin keväällä 2019 kysely ympäri maailmaa rekisteröidyistä apinapinsereistä vuonna 2018. Vastausta ei saatu Venäjän rekisteröinneistä.

Kyselyn (epäviralliset) tulokset:

USA 136, Englanti 89, Australia 42, Hollanti 25, Italia 17, Kanada 15, Uusi Seelanti 15, Saksa 14, Brasilia 4, Kiina 4, Thaimaa 4, Itävalta 3

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Suomen Affenpinserit ry on perustettu 4.1.1998. Yhdistyksen kotipaikka on Helsinki. Jäsenmäärä on ollut nouseva yhdistyksen perustamisesta lähtien. Yhdistys kuuluu yhdistysjäsenenä Suomen Kennelliitto ry:een, Helsingin Seudun kennelpiiri ry:een ja Suomen Kääpiökoirayhdistys ry:een.

Yhdistyksen tarkoituksena on edistää apinapinsereiden jalostusta ja tunnetuksi tulemistä sekä toimia aatteellisena yhdyssiteenä jäsenten keskuudessa näiden koiraharrastusten edistämisessä. Yhdistys toteuttaa tarkoitustaan järjestämällä keskustelu-, neuvonta- ja koulutustilaisuuksia, näyttelyitä, kokeita, kilpailuja, kerhoiltoja ja kursseja sekä ohjaamalla jalostustoimintaa. Yhdistys voi harjoittaa alan julkaisutoimintaa. Yhdistys levittää tietoa edustamastaan rodusta asianharrastajien ja yleisön keskuudessa mainostamalla, järjestämällä tiedotustilaisuuksia ja esittelyjä sekä julkaisemalla rotuesitteitä. Yhdistys seuraa rodun kehitystä kotimaassa ja ulkomailla sekä pitää yhteyttä vastaaviin ulkomaisiin järjestöihin.

Apinapinsereiden rotujärjestö on ollut vuodesta 2012 alkaen Suomen Kääpiökoirayhdistys ry. Suomen Kääpiökoirayhdistys - Finlands Dvärghundsförening ry on Suomen Kennelliiton virallisen kennelorganisaation piirissä toimiva rotujärjestö. Se perustettiin nykyisessä muodossaan vuonna 1986, jolloin kääpiökoiraharrastajat saivat Suomen Kennelliitolta rotujärjestöoikeudet jatkaen kääpiökoirien osalta entisen Suomen Seura- ja Kääpiökoirayhdistyksen toimintaa. Yhdistys on aloittanut toimintansa vuonna 1922 Suomen Kennelklubin Liitto-osasto -nimisenä.

Tällä hetkellä SKK ry:n alaisuuteen kuuluu yhteensä 24 kääpiökoirarotua FCI:n ryhmistä 1, 2, 3, 5 ja 9. Sen kokonaisjäsenmäärä on yli 4000. Vuoden 2011 rekisteröintien perusteella SKKY on Suomen suurin rotujärjestö sen rotujen rekisteröintien ollessa yli seitsemän prosenttia Suomen Kennelliiton kaikista rekisteröinneistä.

Apinapinsereiden rotujärjestö oli 31.12.2011 asti Suomen Snautseri-Pinserikeskusjärjestö ry, joka oli alun perin 11.11.1954 perustettu Suomen Snautseri-Pinserikerho ry.

Snautseri-Pinserikerhon organisaatiota muutettiin vuonna 1997 siten, että perustettiin omat rotuyhdistykset. Rotujärjestön nimeksi muutettiin Suomen Snautseri-Pinserikeskusjärjestö ry (SSPK). SSPK on julkaissut jäsentiedotetta vuodesta 1956 alkaen ja jäsenlehteä 4 numeroa vuodessa 1970 alkaen. SSPK:n toiminta lopetettiin 31.12.2011, koska snautserit, kääpiöpinserit ja pinserit saivat rotujärjestöoikeudet. SSPK:n lopettamisesta huolimatta apinapinsereit, snautserit, kääpiöpinserit ja pinserit ovat jatkaneet yhteisen Snautseri-Pinseri-lehden toimittamista. Kääpiösnautsereille myönnettiin rotujärjestöoikeudet vuonna 2010 ja heillä on oma julkaisunsa.

Suomen Affenpinserit ry:n jäsenet vuosina 2014-2020 (31.12.2020)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Yhdistyksen jäsenet	107	101	104	92	85	93	102

Kuva 4

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geeniversioiden (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta.

Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät geeniversionsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä geeniversiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä geeniversiota ole.

Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään puolet syntyvistä koirista, tai pentuekoko huomioiden se rodun osuus, joka saadaan jakamalla luku 2 rodun keskimääräisellä pentuekoolla. Jos rodun pentuekoko on vaikkapa 5, jalostukseen tulisi käyttää 40 % rodun koirista.

Monimuotoisuutta turvaava rajoitus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa 5 % ja suurilukuisissa 2-3 % suhteessa rodun neljän vuoden rekisteröinteihin. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana keskimäärin 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Yhdessäkään rodussa ei yhdellä yksilöllä saisi olla enempää kuin 100 jälkeläistä. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % suhteessa neljän vuoden rekisteröinteihin.

Tehollinen populaatio

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Rodun monimuotoisuutta voidaan arvioida myös molekyyligeneettisesti, esim. immuunijärjestelmää säätelevien DLA-haplotyyppien lukumäärän ja heterotsygotian perusteella. Tehollinen koko kertoo kuinka monen yksilön geeniversioita tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun perinnöllinen vaihtelu koostuu 50 eri koiran geeniversioista. Mitä pienempi tehollinen koko, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa, ja sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Sukusiitos

Sukusiitoksessa uros ja narttu ovat toisilleen läheisempää sukua kuin serkukset (serkusparituksen sukusiitosprosentti on 6,25). Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitettynä eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleleleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdus- ja allergia-alttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä. Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu tismalleen saman taustainfon perusteella. Jalostuksessa suositellaan neljän–viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %. (MMT Katariina Mäki)

Vuositilasto-rekisteröinnit 2007-2013 (Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Pennut (kotimaiset)	30	41	30	24	38	26	46
Tuonnit	6	8	3	3	8	1	2
Rekisteröinnit yht.	36	49	33	27	46	27	48
Pentueet	10	15	10	9	11	7	15
Pentuekoko	3,0	2,7	3	2,7	3,5	3,7	3,1
Kasvattajat	8	10	8	6	10	6	9
Jalostukseen käytetyt eri urokset							
- kaikki	9	11	8	7	10	6	10
- kotimaiset	2	4	6	4	5	4	6
- tuonnit	5	3	2	2	3	2	3
- ulkomaiset	2	4	0	1	2	0	1
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3v4kk	4v3kk	3v7kk	3v8kk	2v11k	2v6kk	3v4kk
Jalostukseen käytetyt eri nartut							
- kaikki	9	15	10	9	11	7	14
- kotimaiset	8	10	7	7	9	7	14
- tuonnit	1	5	3	2	2	0	0
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3v7kk	3v5kk	3v	3v3kk	2v9kk	3v3kk	3v5kk
Isoisät	15	23	15	13	18	12	15
Isoäidit	16	24	17	10	15	12	16
Sukusiitosprosentti (keskim.)	1,92	1,91	3,74	3,23	5,06	5,04	3,99

Vuositilasto-rekisteröinnit 2014-2020 (Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Pennut (kotimaiset)	27	22	12	33	21	32	25
Tuonnit		5		2	3	3	5
Rekisteröinnit yht.	27	27	12	35	24	24	30
Pentueet	9	7	4	10	9	9	8
Pentuekoko	3,0	3,1	3,0	3,3	2,3	3,2	3,1
Kasvattajat	8	6	4	9	7	9	6
Jalostukseen käytetyt eri urokset							
- kaikki	6	6	4	9	8	8	7
- kotimaiset	4	2	3	6	3	2	3
- tuonnit	2	2		1	2	5	2
- ulkomaiset	0	2	1	2	3	1	2
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3v 7kk	4v 11kk	5v 1kk	4v 7kk	5v 2kk	4v 2kk	3v 5kk
Jalostukseen käytetyt eri nartut							
- kaikki	9	7	4	10	9	10	8
- kotimaiset	6	4	1	6	8	8	7
- tuonnit	3	3	3	4	1	2	1
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3v 8kk	4v 1kk	2v 11kk	3v 11kk	4v 5kk	3v 1kk	3v 7kk
Isoisät	14	11	8	15	14	13	13
Isoäidit	13	12	8	16	16	16	12
Sukusiitosprosentti (keskim.)	3,01	2,68	4,11	1,84	1,85	2,79	2,33

Sukusiitosprosentin keskiarvo vuosina 2003-2008 oli 8,44 % ja vuosina 2009-2014 se oli 3,03%.
Vuosina 2015-2020 sukusiitosprosentin keskiarvo oli 2,71%.

Vuosina 2010-2020 oli 100 pentuetta, joissa käytettiin 63 urosta ja 80 narttua. Keskimääräinen jalostusikä oli uroksilla noin 4v 2kk ja nartuilla noin 3v 6kk.

Vuositilasto-jalostuspohja (Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

/ vuosi	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Pentueet	9	7	4	10	9	10	8
Jalostukseen käytetyt eri urokset	6	6	4	9	8	8	7
Jalostukseen käytetyt eri nartut	9	7	4	10	9	10	8
Isät / emät	0,67	0,86	1,00	0,90	0,89	0,80	0,88
Tehollinen populaatio	10(56%)	9(64%)	5(62%)	13(65%)	12(67%)	12(60%)	10(62%)
Uroksista käytetty jalostukseen	0%	15%	0%	7%	25%	22%	12%
Nartuista käytetty jalostukseen	0%	0%	0%	24%	33%	18%	29%
/ sukupolvi (4 vuotta)							
Pentueet	30	30	33	37	37	43	43
Jalostukseen käytetyt eri urokset	20	24	24	25	23	26	26
Jalostukseen käytetyt eri nartut	22	26	27	31	27	35	28
Isät / emät	0,91	0,92	0,89	0,81	0,85	0,74	0,93
Tehollinen populaatio	28(47%)	34(57%)	35(53%)	38(51%)	34(46%)	42(49%)	36(42%)
Uroksista käytetty jalostukseen	7%	13%	16%	18%	17%	13%	14%
Nartuista käytetty jalostukseen	9%	17%	21%	25%	34%	36%	42%

Jalostukseen käytetyimmät urokset vuosina 2014-2020 (Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

Uros		Synt	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
			Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat. %	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	Pollysilk Amadeus Mystery	2011	4	15	8,72%	9%	5	15	6	21
2	Vaskimäki Alvar Aalto	2015	5	14	8,14%	17%	1	3	5	14
3	Love-Dane's Artturi-Sakari	2010	3	13	7,56%	24%	2	8	3	13
4	Tiny Black Trolls Casanova	2012	3	10	5,81%	30%	5	14	3	10
5	Urik Iz Doma Kunets	2012	3	9	5,23%	35%	0	0	3	9
6	Tastaway's Rumble In The Jungle	2011	3	9	5,23%	41%	5	9	3	9
7	Mambo Jambo v. Tani Kazari	2009	2	8	4,65%	45%	7	22	2	8
8	Zarosan Akim	2009	2	7	4,07%	49%	1	3	2	7
9	Dreamberry Harry Potter	2016	3	7	4,07%	53%	0	0	3	7
10	Imrunäs Francs Peak	2017	2	6	3,49%	57%	1	3	2	6
11	Mellan Pepper Salt Kingkong	2011	1	6	3,49%	60%	0	0	1	6
12	Black Marvel Serzhevan Antic	2016	1	5	2,91%	63%	0	0	1	5
13	Bebop's Honky Tonk	2015	2	5	2,91%	66%	0	0	2	5
14	Brage's Christian Dior	2015	1	5	2,91%	69%	0	0	1	5
15	Babe Ruth v. Tani Kazari	2012	2	5	2,91%	72%	0	0	2	5

Jalostukseen käytetyimmät nartut vuosina 2014-2020 (Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

Narttu		Synt.	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
			Pentueit a	Pentuj a	%- osuus	Pentueit a	Pentuj a	Pentueit a	Pentuja
1	Zarosan Emeral Girl	2012	2	9	5,23%	0	0	2	9
2	Neibade's Unique Ulla	2015	3	9	5,23%	0	0	3	9
3	Zalzoon's Siiri Angerkoski	2012	2	8	4,65%	8	27	2	8
4	Baumeister Kleine Kirsche	2012	2	8	4,65%	3	11	2	8
5	Vaskimäki Annikki Tähti	2015	2	8	4,65%	0	0	2	8
6	Velvet Dandy's Elvira Fattigan	2014	3	8	4,65%	0	0	3	8
7	Baumeister Lutscher	2013	2	7	4,07%	0	0	2	7
8	After Glory v. Tani Kazari	2016	2	7	4,07%	0	0	2	7
9	Baumeister Olive	2016	2	6	3,49%	1	3	2	6
10	Rantapuolen M J Hart	2013	1	6	3,49%	0	0	1	6
11	Rantapuolen Weronica	2009	1	6	3,49%	2	9	1	6
12	Kiss Me Kate Vom Butzemannhaus	2010	1	5	2,91%	1	0	2	10
13	Tastaways Black Bean Of Jungle	2011	2	5	2,91%	0	0	3	6
14	Sweet Cheeks V. Tani Kazari	2011	2	5	2,91%	0	0	2	5
15	Baumeister Natürliche Nelke	2015	1	5	2,91%	1	3	1	5

Sukusiitosprosentti

Sukusiitosprosentin keskiarvo vuosina 2003-2008 oli 8,44 % ja vuosina 2009-2014 se oli 3,03%.
 Vuosina 2015-2020 sukusiitosprosentti oli keskimäärin 2,71%.
 Sukusiitosprosentin toivotaan pysyvän alle 5 % laskettuna 5 sukupolven mukaan.

Jalostustietojärjestelmän ilmoittama sukusiitosaste on muilla kuin kotimaisilla roduilla laskettu puutteellisen sukupolvitiedon mukaan, joten se on aliarvio todellisesta tilanteesta.
 Apinapinserikanta on edelleen suhteellisen suppea ja samoja koiria löytyy niin kotimaisten kuin ulkomaistenkin apinapinsereiden takaa. Eri sukulinjoja on vaikea löytää.

Jälkeläismäärä

Monimuotoisuutta turvaava rajoitus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa 5 % suhteessa rodun neljän vuoden rekisteröinteihin tai 2-3 pentuetta. Apinapinsereitä on rekisteröity vuosien 2010-2013 aikana 145 koiraa, jolloin yhdellä jalostuskoiralla olisi voinut olla 7-8 jälkeläistä. Vuosina 2014-2020 rekisteröitiin 101 apinapinseriä, joten yksittäinen koira ei saisi olla vanhempana useammalle kuin noin 5 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % suhteessa neljän vuoden rekisteröinteihin eli noin 14-15 jälkeläistä.

Jalostukseen käytetyistä uroksista suurimmalla osalla (73,3%, aikaisemmin 80%) on liikaa jälkeläisiä populaation kokoon nähden ja samoin nartuilla edelleen (73,3%). Toisen polven jälkeläismäärä ylittää yhdellä uroksella ja yhdellä nartulla enimmäismäärän, joka on kaksi kertaa niin suuri kuin ensimmäisen polven jälkeläismäärä.

Monet käytetyt koirat ovat sukulaisia keskenään. Samoja yhdistelmiä ei juurikaan ole ollut.

Vuosien 2014-2020 aikana on käytetty 8 urosta, jotka ovat tuottaneet 50% ajanjakson pennuista.

Sukulaisuus

Käytetyimmällä uroksella (Pollysilk Amadeus Mystery) on toiseksi eniten jälkeläisiä toisessa polvessa. Käytetyimmän uroksen tyttärellä (Baumeister Lutscher) on 7. eniten jälkeläisiä. Toiseksi käytetyimmän uroksen (Vaskimäki Alvar Aalto) emä (Zalzoön's Siiri Angerkoski) on käytetyimmissä nartuissa kolmantena ja sisko (Vaskimäki Annikki Tähti) viidentenä. Eniten pentuja olevalla nartulla (Zarosan Emeral Girl) pennut ovat käytetyimmän uroksen (Pollysilk Amadeus Mystery) kanssa. Toiseksi käytetyimmällä nartulla (tuonti, Neibade's Unique Ulla) on pentueet toiseksi (Vaskimäki Alvar Aalto) ja kolmanneksitoista (Bebop's Honky Tonk) käytetyimmän uroksen kanssa. Käytetyimmät uros (Pollysilk Amadeus Mystery) ja narttu (Zarosan Emeral Girl) on yhdistetty 2 kertaa eikä niillä ole jälkeläisiä toisessa polvessa.

Kolmanneksi käytetyimmällä nartulla (Zalzoön's Siiri Angerkoski) on pentue käytetyimmän (Pollysilk Amadeus Mystery) ja seitsemänneksi käytetyimmän uroksen (Mambo Jambo v. Tani Kazari) kanssa. Kolmanneksi käytetyin narttu (Zalzoön's Siiri Angerkoski) on yhdistelmästä, joka uusittiin neljä kertaa (Zalzoön's 2008, 2009, 2010 ja 2012) .

Eniten jälkeläisiä toisessa polvessa on seitsemänneksi käytetyimmällä uroksella (Mambo Jambo v. Tani Kazari), joka on toiseksi käytetyimmän uroksen (Vaskimäki Alvar Aalto) isä.

Käytetyin uros (Pollysilk Amadeus Mystery) on tuontikoira ja samoin narttujen toiseksi käytetyin (Neibade's Unique Ulla). Uroksissa 15 käytetyimmän joukossa on 9 tuontikoira. Nartuissa 15 käytetyimmän joukossa on 5 tuontikoira.

Yhteenveto

Sukusiitosprosentti on hyvin saatu alas 2000-luvun alussa olleista lukemista.

Samojen koirien liiallinen jalostuskäyttö kaventaa kapeaa jalostuspohjaa, joten jalostuksessa tulisi edelleen kiinnittää huomiota erisukuisten koirien käyttöön. Apinapinserikanta on Pohjoismaissa ja Euroopassakin suppea ja meillä tuontikoirat ovat usein samoista sukulinjoista. Olisi pyrittävä tuomaan vierassukuisia apinapinsereitä laajentamaan jalostuspohjaamme.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

Apinapinserin luonteenomaiseen olemukseen kuuluu ihastuttava yhdistelmä itsepäisyyttä, uskollisuutta sekä nopeat vaihtelut rauhallisuudesta nopeaan toimintaan. Apinapinseri on ystävällinen ja aina valmis seuraamaan isäntäänsä minne tahansa. Pienestä koostaan huolimatta, se pystyy vaaran uhatessa osoittamaan suurta rohkeutta. Apinapinseri on nykyään seurakoira. Tosin aktiivisena koirana siitä voi saada myös monipuolisen harrastuskoiran. Muiden snautseri-pinserirotujen tapaan apinapinseri on ollut aikoinaan rottakoira ja vahti. Tarvittaessa se edelleen ottaa pienen jysijän hengiltä sekä toimii kodin vahtina ilmoittaen esim. äänistä.

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Rotumääritelmän mukaan apinapinserin käyttötarkoitus on olla koti- ja seurakoira: Peloton, valpas, itsepäinen ja uskollinen, toisinaan tulisen kiihkeä. Yleisesti ottaen miellyttävä perhekoira.

Hylkääviä virheitä ovat aggressiivisuus ja arkuus.

4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Luonnetestin tarkoitus on arvioida ja kirjata koiran käyttäytyminen tilanteessa, joissa sen hermosto joutuu rasitetuksi. Testitulosta voidaan hyödyntää koiran luonnekuvan määrittämiseen ja koulutuskelpoisuuden arviointiin. Testitulos antaa rotujärjestöille ja kasvattajille myös viitteitä koiran jalostuskelpoisuudesta. Luonnetesti on koiran luonteen virallinen testaus ja siten ainutkertainen ja vain tietyin edellytyksin uusittavissa. Se ei ole koe eikä kilpailu. Vaikka lopputulos on pisteytetty, olisi tärkeämpää katsoa, mitä koirasta kerrotaan lomakkeella. Testin loppupistemäärä on merkitsevä vain, jos testi on rodulle valionarvon edellytys tai jos se on vähemmän kuin +75 pistettä, jolloin testin saa uusia. Tasapainoinen, pienellä määrällä kaikkia ominaisuuksia varustettu seurakoira on iloinen ystävä, joka turvaa mielellään laumaansa ja viihtyy sen parissa. Harrastuskoiralta voidaan kuitenkin odottaa enemmän luonteen vahvuutta ja silloin tärkeimpiä ominaisuuksia ovat hyvät hermot, toimintakyky ja tasapainossa oleva vilkkausaste eli temperamentti.

Vuosina 2008–2020 on luonnetestattu 7 apinapinseriä. Tämä on 2 % ko. ajanjaksona syntyneistä (361).

Apinapinsereiden saamat luonnetestin osa-aluepisteet vuosina 2008-2011 ovat olleet seuraavat:

Toimintakyky: +1 kohtuullinen (33 %) tai -1 pieni (67 %)

Terävyys: +1 pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua (67 %) tai +3 kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua (33 %)

Puolustushalu: +3 kohtuullinen, hillitty (17 %) tai +1 pieni (50 %) tai -1 haluton (33 %)

Taisteluhalu: +2 kohtuullinen (17 %) tai -1 pieni (50 %) tai -2 riittämätön (33 %)

Hermorakenne: +1 hieman rauhaton (83 %) tai +2 tasapainoinen (17 %)

Temperamentti: +3 vilkas (33 %) tai +2 Kohtuullisen vilkas (67 %)

Kovuus: +1 hieman pehmeä (50 %) tai +3 kohtuullisen kova (17 %) tai -2 pehmeä (33 %)

Luoksepäästävyys: +3 hyvántahtoinen, luoksepäästävä, avoin (50 %) tai +2a/+2b luoksepäästävä, aavistuksen/hieman pidättyväinen (50 %)

Laukauspelottomuus: +++ laukausvarma (83 %) tai - laukausaltis (17 %)

Yhden koiran (uros) testi keskeytetty pehmeiden vuoksi.

Ainoa laukausaltis oli uros.

Seuraavassa apinapinsereiden luonteita on käsitelty lähinnä luonnetesteistä saadun informaation perusteella. Informaation luotettavuutta suhteessa koko apinapinserekantaan vähentää luonnollisesti se, että luonnetestin sisällön ollessa tiedossa, testeihin valikoituvat tietynlaiset koirat. Esim. paukkuaraksi tiedettyä koiraa ei välttämättä haluta testata ja toisaalta luonteeltaan testiin sopivat koirat halutaan luonnetestata.

Toimintakyky kuvaa koiran kykyä tehdä (ihannetilanteessa järkeviä) ratkaisuja sen kohdatessa erilaisia tilanteita. Apinapinsereiden toimintakyky on keskimäärin joko pieni tai kohtuullinen. Koska toimintakykyä (ja myös koiran kykyä selviytyä erilaisista tilanteista joko kohtaamalla ne tai pakenemalla niitä) voidaan myös seurakoirilla pitää tärkeänä jokapäiväiseen elämään vaikuttavana ominaisuutena, tulisi jalostuksessa suosia koiria, joiden toimintakyky on vähintään kohtuullinen.

Terävyydellä viitataan koiran taipumukseen reagoida aggressiivisesti, kun siihen kohdistetaan ulkoista uhkaa. Seurakoirarodulle olennaista on (aggression voimakkuuden sijaan), ettei koira kohdista aggressiota uhkaavana pitämäänsä tahoon sen jälkeen, kun uhka on poistettu. Toisin sanoen

sillä ei ole jäljelle jäävää hyökkäyshalua. Luonnetestitulosten perusteella tilanne on apinapinsereillä tässä suhteessa varsin hyvä. Vaikka reaktion voimakkuus testitilanteissa vaihtelee, eivät koirat kohdistu tilanteen jälkeen lähestyvään ihmiseen aggressiota.

Puolustushalu on koiran perinnöllistä halua – ei kykyä – puolustaa toista laumanjäsentä. Tärkeintä on, ettei koiran puolustushalu ole liian suuri tai hillitsemätön, jolloin koira ei voida pitää turvallisena. Ihanteellinen puolustushalu on kohtuullinen ja hillitty, jolloin koira ei pyri liiallisessa määrin tai tarpeettomassa tilanteessa ”suojelemaan” esimerkiksi omistajaansa. Haluttomuus puolustaa on apinapinsereillä kohtuullisen yleistä, mutta tätä ei voida pitää suurena ongelmana seurakoirarodulle, eikä jalostuksessa ole tarvetta pitää puolustushalua erityisen tärkeänä ominaisuutena.

Taisteluhalu on koiran tahtoa leikkiä, ”taistella”, käyttää lihaksiaan halutun päämäärän saavuttamiseksi. Taistelutahdon avulla koira voidaan motivoida ja palkita koulutuksessa, mutta sen avulla koira myös selviytyy arkipäivän tilanteista, joissa toimintakyky alkaa pettää. Apinapinsereillä on taistelutahdossa puutteita, ja pieniä tai riittämättömiä tuloksia on runsaasti. Ihanteena voidaan pitää kohtuullista. Jalostuksella on syytä pyrkiä parantamaan koirien taistelutahtoa.

Hermorakenne on koiran ominaisuuksista tärkein. Ihannetilanteessa koira kestää paineistumatta (piipittämättä, läähättelemättä tai muuten järkkymättä) paitsi luonnetestin kuormituksen, myös normaalit, arkielämässä vastaan tulevat haasteet. Tasapainoinen koira pystyy rauhoittumaan vieraammissakin tilanteissa eikä järkyty kohtuuttomasti uusista kokemuksista – näin ollen hermorakenne on merkityksellinen kaikille koirille rotuun katsomatta. Apinapinsereiden hermorakenteet vaihtelevat luonnetestitulosten perusteella hieman rauhattomasta tasapainoiseen, yleisimmän arvion ollessa ”hieman rauhaton”. Erityistä huomiota jalostuksessa on kiinnitettävä tasapainoisiin luonteisiin. Hermorakenne on periytyvä ominaisuus, eikä koiran omistaja voi siihen juurikaan harjoituksella vaikuttaa.

Temperamentti viittaa koiran kykyyn tarkkailla ympäristön ärsykeitä ja reagoida niihin oikea-aikaisesti. Esimerkiksi harrastuskoiralle on etua siitä, että reagointi tapahtuu oikeassa mittakaavassa ja oikeaan aikaan. Alhaisen temperamentin koira on välinpitämätön, kun taas liian vilkas koira ei pysty keskittymään tarjolla olevaan tehtävään, vaan reagoi liiallisesti muihin ulkopuolisiin ärsykkeisiin. Apinapinsereiden temperamentti vaihtelee vilkkaasta kohtuullisen vilkkaaseen. Apinapinsarit ovat lähellä oikealla tavalla vilkasta temperamenttia.

Kovuus viittaa koiran kykyyn unohtaa sille tapahtuneet epämiellyttävät asiat ja kokemukset. Kohtuullisesta kovuudesta on hyötyä sekä arkielämässä että koulutuksessa. Liiallinen kovuus voi vaikeuttaa elämää koiran kanssa, mutta paljon yleisempää ja haitallisempaa apinapinsereillä on liiallinen pehmeys. Tällöin koira sekä muistaa ikävinä pitämänsä asiat, ihmiset tai kokemukset että pyrkii välttämään niitä. Jalostuksessa tulisi erityisesti huomioida se, ettei pehmeitä koiria käytetä jalostukseen. Ihanteellista on siis kohtuullinen kovuus, joskin apinapinsereissä tavataan pääsääntöisesti hieman pehmeitä koiria, mitä voidaan pitää arkielämän kannalta hyväksyttävänä tuloksena.

Luoksepäästävyys ihanteesta apinapinsereille on vaikea antaa yksiselitteistä ohjeistusta. Monelle luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen koira on se oikea snautseri-pinserirotuinen. Toisaalta nyky-yhteiskunta ja monet harrastukset edellyttävät, tai ainakin helpottavat, kun koira on pääsääntöisesti hyväntahtoinen ja avoin. Tärkeintä on kuitenkin, ettei jalostuskoira ole selkeän pidättyväinen, saati hyökkäävä. Pääosin luonnetestatut apinapinsarit ovat korkeintaan hieman pidättyväisiä.

MH-luonnekuvaus (MH = Mentalbeskrivning Hund)

MH-luonnekuvauksessa koira käy läpi kymmenen eri testiosiota, jossa kuvataan koiran 31 eri käyttäytymisreaktiota. Luonnekuvauksen aikana kaksi kuvaajaa tarkastelevat koiran luonteenominaisuuksia kuten leikkisyyttä, pelkoa, saalisviettiä ja sosiaalisuutta.

MH:n tarkoitus on kerätä aineistoa koiran käyttäytymisestä ohjeen määrittelemissä tilanteissa.

Kuvaustuloksia roduttain yhdistelemällä saadaan tietoa rodulle tyypillisestä luonteesta.

Yksittäisen koiran MH kuvaa näin koiran luonteenominaisuuksia sekä yksilönä että rodulle tyypilliseen ja ihanneluonnekuvaan verrattuina.

MH-luonnekuvauksessa Suomessa ei ole käynyt yhtään apinapinseriä.

Luonnetestissä ja MH-kuvauksessa saadaan tietoa vain koiran käyttäytymisestä testitilanteissa, jotka eivät välttämättä vastaa koiran päivittäin kohtaamia tilanteita. Koiralle ja sen ympäristölle on kuitenkin tärkeintä se, miten koira reagoi jokapäiväisiin tilanteisiin, joten rotuyhdistyksen tulisi ottaa käyttöön myös kotikäyttäytymiskysely.

Kokemusten mukaan arkuutta rodulla esiintyy jonkin verran. Aina ei varautunutta käytöstä, varsinkaan vieraissa paikoissa, tule sekoittaa arkuuteen. Koostaan huolimatta apinapinseriä tulisi kohdella kuten isompaakin koiraa ja antaa sille peruskoulutus. Liian helposti omistajat antavat periksi tälle pienelle apinalle. Selvästi arkaa apinapinseriä ei saa käyttää jalostukseen, koska arkuus periytyy voimakkaasti.

Apinapinseristä löytyy pieni vahtikoira, joka herkästi ilmoittaa tapahtumista. Reviiritietoiset yksilöt merkkailivat sisätiloissakin. Tapa voi olla vaikeasti poistettavissa. Jalostuksessa otettava huomioon merkkailivat yksilöt ja yritettävä jalostuksella poistaa ongelma rodusta. Itsepäisen apinapinserin käytös voi olla ärsyttävääkin, koska kovin omapäisenä se ei helposti tottele.

Näyttelykäyttäytymisestä ei ole raportoitu yhtään aggressiivista tapausta. Pääsääntöisesti koirien kehäkäyttäytymisessä ei ole ollut tuomareiden mielestä moitittavaa, mutta käytökseen tulee edelleen kiinnittää huomiota.

Apinapinsereiden käyttäytymisessä ei ole tiedossa suuria eroja eri maiden välillä. Erot ovat enemmänkin yksilöiden kuin populaation välisiä.

Urosten ja narttujen luonteissa ei ole suuria eroja. Yleensä apinapinsereit tulevat hyvin toimeen oman rodun kanssa, mutta saattavat olla rasistisia muita rotuja kohtaan. Mielellään apinapinsereitä eleleekin saman rotuisten kanssa.

4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet

Apinapinsereitä on perhe- ja seurakoira, jonka kanssa harrastetaan jonkin verran esim. muutama on kilpaillut agilityssä. Itsepäistä apinapinsereitä saattaa olla huono motivoida, mutta ruoalle ahneita on helpompi kouluttaa.

Eniten apinapinsereitä esiintyy näyttelyissä. Näyttelykäyntejä on keskimäärin 260 vuodessa. Näyttelyissä parhaimpina saavutuksina ryhmä- ja BIS-sijoituksia.

4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen

Nykyisellä terveyskyselylomakkeella ei ole luonnetta koskevia kysymyksiä. Tulevaisuutta ajatellen kyselyt käyttäytymisestä eri tilanteissa on otettava käyttöön. Niukat tiedot kotikäyttäytymisestä perustuvat kasvattajien ja omistajien kokemuksiin.

Vieraaseen tilanteeseen joutuessaan moni koira jännittää. Harva kuitenkaan suorastaan panikoi tai yrittää purra vierasta. Säännöllisesti trimmattavana rotuna suurin osa apinapinsereistä oppii jo nuorena sietämään käsittelyä ja pöydällä oloa. Jos apinapinsereitä saa kasvaa kuritta, se luonnollisesti käyttää tilaisuutta hyväkseen, jolloin hoitotoimet saattavat muuttua omistajalle mahdottomiksi. Lievä varautuneisuus vieraita ihmisiä kohtaan on apinapinsereillä hyväksyttävä ominaisuus, arkuus ei. Toisiin koiriin apinapinsereit suhtautuvat yleensä ystävällisesti, joskin urosten kesken saattaa tulla sanomista. Pääsääntöisesti apinapinsereit tulevat hyvin toimeen varsinkin muiden apinapinsereiden ja snautserirottujen kanssa, ehkä siksi, että ne osaavat tulkita toistensa karvaisia naamoja. Se saattaa

eri rotuiselle tuottaa hankaluuksia. Monella on useamman apinapinserin uros-, narttu- tai sekalauma kotonaan ilman sen suurempia ongelmia.

Monista muista roduista poiketen apinapinsereillä ilmenee voimakasta mustasukkaisuutta erityisesti laumassa olevien kesken. Esimerkiksi vain yhdellä apinapinsereillä kerrallaan on niiden mielestä oikeus istua omistajan sylissä.

Osa koirista on luonnostaan herkemmin niin kutsutusti "resurssi-aggressiivisia" eli alkavat omia ja puolustaa itselleen tärkeiksi kokemiaan asioita. Ruoka, lelut tai tietyt nukkumapaikat voivat olla sellaisia, joita koira voi alkaa vahtia. Monet murinat ja uhkauseleet ovat koirille tyypillistä käytöstä, joka ei koirien kesken ole mitenkään harvinaista eikä aina edes aiheuta välien kiristymistä. Tilanne saattaa silti joskus olla ongelmallinen ihmisten tai koiran kannalta. Häiriökäyttäytymisestä on kyse silloin, kun koiran käytös poikkeaa siitä, mikä on koirille tyypillistä.

Pelko ja epävarmuus ovat yleisin koiran murinan ja muun hyökkäävyyden syy. Lähes yhtä yleinen hyökkäävyyden aiheuttaja on puute koiralle tärkeistä asioista (resursseista) kuten ruoasta, levosta ja rauhasta, tilasta tai sopivista makuupaikoista.

Vahtivina koirina apinapinsereit ovat herkkiä haukkumaan. Apinapinseri on nopeasti reagoiva, mutta rauhoittuukin nopeasti.

Vahvan reviirikäytöksen omaavat urokset ja nartut merkkäilevät helposti sisälle. Jalostusvalinnoilla tulee yrittää poistaa tämä tapa rodusta eikä ainakaan lisätä sitä.

Apinapinserinartuilla on juoksu yleensä kahdesti vuodessa. Jonkin verran esiintyy vaikeita, nartun elämää häiritseviä valeraskausoireita. Terveyskyselylomakkeen perusteella nartut ovat pääsääntöisesti erinomaisia emoja, jotka synnyttävät melko hyvin luonnollisesti ja hoitavat pentunsa itsenäisesti. Imetysaika on pitkä, usein moni imettää pentujaan luovutukseen saakka, jopa 10 viikkoa. Keinosiemennyksistä ei ole tietoa. Keinosiemennystä tulisi pitää viimeisenä keinona, ja yhdistelmän molempien osapuolten tulee pystyä lisääntymään myös luonnollisesti. Lisääntymiskyky on mille tahansa rodulle elintärkeä, joten sitä tulee kaikin tavoin ylläpitää ja lisätä. Heikko libido on perinnöllinen. Nartun haluttomuus voi joskus johtua myös rakenteellisista syistä, jotka estävät normaalin astumisen. Lisääntymiskäyttäytymisessä tulee kiinnittää huomiota lisääntymishalukkuuteen. Urosten tulee olla halukkaita astumaan ja narttujen kiiman tulee olla voimakas, jotta narttu on halukas ja aktiivinen. Juoksuaikojen välit vaihtelevat 4-10 kk.

Keisarinleikkausten määrästä ei ole paljon tietoa. Terveyskyselylomakkeella on ilmoitettu yksi isosta pennusta johtunut keisarileikkaus. Myös muutama muu isoista pennuista johtunut sekä ainakin yksi kohdun supistumattomuuden vuoksi tehty keisarileikkaus on tullut tietoon.

Koska apinapinsereitä on meillä Suomessa ollut vasta suhteellisen vähän aikaa, vanhuuden aikaisista ongelmista ei ole kerätty tietoa.

4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Jalostuksellisesti huomioiden rodun pääasiallinen käyttötarkoitus on olla seurakoira, joten tärkeintä on, rodun luonteita ja käyttäytymistä ajatellen, kiinnittää huomiota pehmeeseen ja hermorakenteeseen. Harrastuskoiraominaisuuksia ajatellen painopistealueissa voisi painottaa myös taisteluhallua, jonka voidaan tulkita olevan laajalti puutteellista. Tasapainoinen luonne mahdollistaa normaalin arkielämän ja luoksepäästävä luonne helpottaa vieraiden ihmisten, kuten eläinlääkärien ja trimmaajien, kanssa asioimisen. Pahimmillaan luoksepäästämättömyys estää rodulle tarpeelliset hoitotoimenpiteet kuten turkin ja muun hoidon.

Paras työkalu asian korjaamiseen olisi laaja-alainen keskustelu kasvattajien ja harrastajien keskuudessa, yhteistyössä jalostustoimikunnan kanssa. Rodulle pitää laatia luonteen ihanneprofiili. Alustava keskustelu nostaisi kasvattajien keskuudessa tietoisuutta profiiliin eri osa-alueista ja palvelisi koko apinapinseriyhteisöä kokoamalla erilaiset näkemykset samaan vuoropuheluun sekä – toivottavasti – tuottaisi näistä yhteen koottuna laaja-alaisen näkemyksen siitä, millä toimenpiteillä luonteita saataisiin parannettua. Rotuyhdistys ei ole toistaiseksi tarjonnut kasvattajille koordinoitua koulutusta tai välineitä koirien luonteiden analysointiin ja tähän olisi syytä panostaa. Kotikäyttätymiskyselyn toteuttamisella saataisiin lisää tietoa rodun edustajien jokapäiväistä elämää hankaloittavista ja helpottavista asioista.

Merkkailu sisätiloissa on ikävää, mutta itsepäisen apinapinserin käytöstä saattaa olla vaikea muuttaa. Sisälle pissailu saattaa johtua monesta syystä ja siksi kastroidi-/sterilointileikkaus ei aina auta. Usein taipumus on yleisempää, kun perheessä on useampi kuin yksi koira. Tästä johtuen yhtenä syynä voidaan mahdollisesti pitää koiran tarvetta nousta ylöspäin laumassa tai säilyttää mahdollinen paikka laumassaan. Myös liian pehmeä kotikasvatus saattaa olla syynä näihin ongelmiin. Pieni, iloinen ja suloinen koira tarvitsee sekin johdonmukaisen kotikasvatuksen. Toisessa ääripäässä on lievää arkuutta, joka tulee ilmi varovaisuutena uusia asioita, ihmisiä ja tilanteita kohtaan. Yksi syistä saattaa löytyä perinnöllisyydestä, mutta myös kotikasvatuksella, eli pienen koiran liiallisella suojelemisella tärkeänä pentuaikana voidaan saavuttaa näitä luonteenpiirteitä. Kasvattajien tulee vaikuttaa edellä mainittuihin ongelmiin valistamalla pennun ostajia.

Jalostusvalinnoilla tulee yrittää poistaa tämä tapa rodusta eikä ainakaan lisätä sitä.

Luonne on tärkeä osa rodun yleisvaikutelmaa, joten arkoja ja/tai aggressiivisia yksilöitä ei saa käyttää jalostuksessa, sillä arkuus ja aggressiivisuus ovat vahvasti periytyviä ominaisuuksia. Rotumääritelmän mukaan ne ovat hylkääviä virheitä.

Kasvattajien tulee aina opastaa pennunostajia pennun kasvatuksessa ja sosiaalistamisessa. Pentu pitää totuttaa eri paikkoihin ja eri tilanteisiin sekä erilaisiin ihmisiin jo pienenä pentuna. Totuttaminen turkin hoitoon jo pienestä pitäen on olennaista apinapinserin elinikäistä turkin hoitoa ajatellen.

4.3 Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Apinapinserille on 1.1.2022 alkaen hyväksytty ensimmäinen PEVISA -ohjelma (Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelma): Rekisteröinnin ehtona on, että pentueen molemmilla vanhemmilla on oltava virallinen lonkkien ja kyynärpäiden kuvaustulos. Raja-arvoja ei ole toistaiseksi asetettu. Koiran vähimmäisikä tutkimushetkellä: Lonkka- ja kyynärkuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 12 kk. Tutkimuslausunnon on aina oltava voimassa astutushetkellä. Ulkomaisia uroksia koskeva poikkeus: Ei vaadita lonkka- eikä kyynärkuvaustulosta (2 pentuetta).

Lonkanivelen kasvuhäiriö

ELT Anu Lappalainen

Lonkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston/niveltien kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinvuokojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutuminen on täydellistä ja lonkaniveletkin stabiloituvat. Yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikutteisia geenejä (engl. major gene). Periytymisaste vaihtelee eri tutkimuksissa välillä 0.1–0.6. Ympäristöllä on vaikutusta kasvuhäiriön ilmiäsuun. Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Myös liian raju liikunta kasvuaikana voi pahentaa muutoksia.

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3-12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä. Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhyppeleminen”, ylösnousuvaikeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja naksahdeleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä. Oireilu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälinjan aaltoiluna ja lantion kiertymisinä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteen ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja on myös olemassa.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuvissa sairaksi todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiäsuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

Suomessa arvostelussa käytetään FCI:n vahvistamaa kansainvälistä lonkkaniveldysplasian arvosteluasteikkoa:

A Ei muutoksia

Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset. Lonkkamaljakon kraniolateraalin reunan piiritys terävänä ja on lievästi pyöristynyt. Nivelrako on tiivis ja tasainen. Norbergin asteikko vetoasennossa noin 105° (suosituksena).

B Lähes normaali / rajatapaus

Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat vähän epäyhdenmukaiset ja Norbergin asteikko vetoasennossa lähellä 105°, tai reisiluun päänsä keskus on mediaalisesti lonkkamaljakon dorsaalireunaan nähden ja reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset.

C Lievä

Reisiluun pää ja lonkkamalja eivät ole yhdenmukaiset, Norbergin asteikko on noin 100° ja/tai lonkkamaljakon kraniolateraalin reunan piiritys on vähän mataloitunut. Epätasaisuutta tai korkeintaan lieviä nivelrikkomuutoksia lonkkamaljan kraniaali-, kaudaali- tai dorsaalireunassa tai reisiluun päässä tai kaulassa.

D Kohtalainen (keskivaikea)

Selvää epätasaisuutta reisiluun päässä ja lonkkamaljakossa, subluksaatio. Norbergin asteikko on suurempi kuin 90° (vain suosituksena). Lonkkamaljakon kraniolateraalireuna tasaantunut ja/tai nivelrikon merkkejä.

E Vaikea

Selvästi dysplastinen lonkkanivel. Esim. luksaatio tai selvä subluksaatio, Nordbergin asteikko alle 90°, selvä lonkkamaljakon kraniaalireunan tasaantuminen, reisiluun pään epämuotoisuus (sienimäinen, tasaantunut) tai muut nivelrikkomuutokset.

Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 6 vuoden ikään saakka. Tämän jälkeen arvostelussa on otettava huomioon koiran ikä ja erityisesti sekundäärinivelrikko.

Lonkkakuivatut vuosina 2007-2020 (Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

Vuosi	A	B	C	D	E
2020	12%	25%	50%		12%
2019		20%	60%	20%	
2018	8%	25%	25%	25%	17%
2017		50%		25%	25%
2016	11%	22%	44%	22%	
2015		10%	60%	10%	20%
2014		50%	25%		25%
2013	15%	19%	35%	19%	12%
2012				100%	
2011			67%	33%	
2010			33%	67%	
2009		17%	50%	33%	
2008				100%	
2007					
yhteensä	7%	20%	38%	24%	11%

Jalostuskoirien tulee olla lonkiltaan pääasiassa A-, B- ja C-tasoisia.

D-lonkkaisen (ei nivelrikkoa) koiran jalostuskäytölle tulee olla hyvät perusteet ja toisen osapuolen lonkkatulokset oltava A tai B.

E-lonkkaisia ei saa käyttää jalostukseen lainkaan. E-lonkkaisen jälkeläiset rekisteröidään EJ-rekisteriin (Ei jalostukseen-rekisteriin).

Lonkkakuivatut vuosina 1994-2020 (Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

Vuosi	A	B	C	D	E	Yht.
2020	1	2	4		1	8
2019		1	3	1		5
2018	1	3	3	3	2	12
2017		2		1	1	4
2016	1	2	4	2		9
2015		1	6	1	2	10
2014		2	1		1	4
2013	4	5	9	5	3	26
2012				1		1
2011			2	1		3
2010			1	2		3
2009		1	3	2		6
2008				4		4
2007						0
2006						0
2005						0
2004						0
2003						0
2002						0
2001						0
2000			1	1		2
1999		1				1
1994	1	2				3
Yhteensä	8	22	37	24	10	101
Yhteensä	8%	22%	37%	24%	10%	

Kyynärnivelen kasvuhäiriöt

ELT Anu Lappalainen

Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen, että aiheuttajina ovat eri geenit. Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä.

Kaikissa kyynärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4 – 7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Ontuminen voi olla jatkuvaa tai ajoittaista. Omistajan voi olla vaikea havaita koiran ontumista, jos kasvuhäiriö on molemminpuolinen. Toisinaan kasvuhäiriö on molemmissa kyynärnivelissä, vaikka koira ontuu vain toista jalkaa. Usein oireet huomataan vasta aikuisiällä ja silloin oireet johtuvat kasvuhäiriön seurauksena kehittyneestä nivelrikosta. Kiinnittymätön kyynärpään uloke ei välttämättä oireile nuorella koiralla ja se voi olla röntgenkuvauksen sivulöydös.

Kasvuhäiriöiden ja niiden erilaisten kirurgisten hoitojen tehosta ja pitkäaikaisennusteesta ei ole olemassa kattavia tutkimuksia. Leikkaushoidon hyöty on epävarma, jos nivelessä on jo selvät nivelrikon merkit. Kaikkien kyynärnivelen kasvuhäiriöiden seurauksena on ainakin hoitamattomana yleensä nivelrikko. Leikattuunkin jalkaan kehittyä usein jonkin asteinen nivelrikko, mutta sen määrä voi

olla vähäisempää ja se voi kehittyä myöhemmin kuin ilman leikkausta hoidetussa nivelessä. Kyynärniveleen nivelrikko invalidisoi koiraa yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla. Nivelrikon hoidossa tärkeitä ovat painon pudotus, liikunnan rajoitus ja tarvittaessa käytetään myös tulehduskipulääkkeitä. Lisäksi voidaan käyttää nivelnesteeseen koostumusta parantavia lääkkeitä ja ravintolisiä.

Suomessa kyynärnivelekuvien arviointi perustuu pääasiassa nivelrikon merkkeihin, mutta myös muut kasvuhäiriöön viittaavat röntgenlöydökset huomioidaan. Jalostusarvoindeksit (BLUP-indeksit) tehostavat jalostusvalintaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran oman tuloksen lisäksi sen kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärniveleistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

Suomessa arvostelussa käytetään IEWG:n (International Elbow Working Group) esittämää kansainvälistä kyynärniveldysplasian arvosteluasteikkoa:

0	Ei muutoksia	Ei muutoksia
1	Lievät muutokset	Lievät nivelrikkomuutokset (artroosi) yleensä ensiksi kyynärpään ulokkeen yläpinnassa (2mm vahvuuteen saakka ja/tai lievästi lisääntyntä luun tiiviyttä varislisäkkeen kantaosassa
2	Kohtalaiset muutokset	Edellä mainittuja muutoksia 5mm saakka ja 7 tai muita kyynärniveldysplasiaan viittaavia muutoksia ja/tai lievää nivelen epämuotoisuutta
3	Voimakkaat muutokset	Edellisen ylittävät nivelrikkomuutokset/voimakas nivelen epämuotoisuus. Todettavissa oleva kyynärniveldysplasia

Tutkitut 2007-2020

Vuosi	Tulos 0	Tulos 1	Tulos 2	Tulos 3	Tulos 4	Yht.
2020	2					2
2019	3					3
2018	2					2
2017		1				1
2016	3		1			4
2015		1				1
2014	1	1				2
2013	6					6
2012			1			1
2011	1					1
2007-2010						0
yhteensä	18	3	2	0		23

Suositellaan, että kyynärkuvaustuloksen 1 saanut koira paritetaan vain tuloksen 0 saaneen koiran kanssa.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet

Patellaluksaatio

Patellaluksaatio = polvilumpion sijoiltaan meno

Polvinivelen rakenteelliset heikkoudet altistavat patellaluksaatiolle eli polvilumpion sijoiltaan menolle. Jalka-asento on virheellinen ja polvilumpion telaurat ovat liian matalat. Patellaluksaatiota esiintyy suhteellisen runsaasti kääpiöroduilla ja sellaisilla suuremmilla roduilla, joilla on suora takajalka. Vika on periytyvä, mutta periytyvyyden mekanismi ei ole tiedossa. Pienikokoisilla roduilla polvilumpio luksoituu yleensä sisäänpäin (mediaalisesti).

Patellaluksaatio on synnynnäinen ja jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Eläinlääkäri tutkii polvet tunnustelemalla. I - asteen luksaatiot ovat tavallisesti oireettomia eivätkä kaipa hoitoa. II- ja III - asteen luksaatioissa koiralla havaitaan selviä liikkumisvaikeuksia.

Ravatessaan koira koukistaa hetkittäin raajaansa sen sijaan, että tukeutuisi sillä maahan (polvilumpio on luiskahtanut pois paikoiltaan), ja jatkaa sitten normaalia ravia (polvilumpio on palautunut paikoilleen). IV - asteen luksaatioissa polvilumpio on pysyvästi pois paikoiltaan. Usein oireet huomataan tapaturman jälkeen, vaikka kyseessä on synnynnäinen vika. Patellaluksaatio voi myös pahentua eikä nuorena saatu tulos ole välttämättä lopullinen.

Lievien patellaluksaation muotojen hoidoksi riittää yleensä lepo ja kipulääkitys. Vaikeat patellaluksaatiot on hoidettava kirurgisesti. Vaikeimman asteen luksaatioissa hoito voi vaatia useita leikkauksia ja ennuste voi olla huono. (ELL Anu Lappalainen)

Polvitutkitut (Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

Tutkimus-vuosi	Tulos 0	Tulos 1	Tulos 2	Tulos 3	Tulos 4	Operoitu	Yht.
2020	14	0	0	0	0	0	14
2019	13	2	0	0	0	0	15
2018	12	2	1	0	0	0	15
2017	13	1	0	0	0	0	14
2016	9	1	0	1	0	0	11
2015	9	0	0	0	0	0	9
2014	8	0	0	0	0	0	8
2013	23	2	0	0	0	0	25
2012	17	1	2	0	0	0	20
2011	6	2	0	0	0	0	8
2010	10	0	2	0	0	0	12
2009	7	0	0	0	0	0	7
2008	7	2	1	0	0	0	10
2007	8	4	2	0	0	0	14
yhteensä	156	17	8	1	0	0	182

Vuosien 2007-2020 aikana polvitutkittujen 182 apinapinserin tulokset ovat: **0** 86%, **1** 9%, **2** 4%, **3** 1%, **4** 0% ja **operoitu** 0%(Kennelliiton jalostustietojärjestelmä 12.1.2020).

Patellaluksaation osalta tulokset ovat kohtuulliset, mutta tutkittuja koiria on vain noin 31% kannasta.

Vakavampaa kuin ensimmäisen asteen patellaluksaatiota sairastavaa apinapinseriä ei saa käyttää jalostukseen ja tällöinkin on yhdistelmän toisen osapuolen oltava täysin tervepolvinen.

Kuva 5

Legg-Perthes eli reisiluun pään kuolio

Legg-Perthesin tauti tunnetaan myös nimillä Legg-Calve-Perthes ja reisiluun pään avaskulaarinen tai aseptinen kuolio. Tautia tavataan lapsilla ja koirilla, röntgenlöydökset ja histologinen kuva ovat molemmilla samanlaiset. Koirilla suurin osa tapauksista on toispuoleisia ja sairautta tavataan etenkin monilla terrieri- ja kääpiökoiraroduilla, mutta myös muilla pienillä roduilla. Tautia esiintyy yhtä paljon uroksilla ja nartuilla. Taudin syy on tuntematon, mutta muutokset johtuvat reisiluun pään verenkierron häiriöstä, joka johtaa luun kuolioitumiseen. Legg-Perthesin tauti on perinnöllinen ja sen on epäilty periytyvän autosomaalisesti väistyvästi ainakin manchesterinterriereillä, yorkshirenterriereillä, kääpiö villakoirilla, kääpiö pinsereillä ja mopseilla.

Oireet alkavat 4 -11 kuukauden iässä takajalan ontumana. Ontuminen on aluksi lievää ja pahenee vähitellen. Joskus ontuminen havaitaan äkillisesti tapaturman yhteydessä. Koira aristaa lonkkanivelen taivutusta ja nivelen liikerata on rajoittunut. Jos ontuminen on jatkunut pidempään, jalassa on havaittavissa sen käyttämättömyydestä johtuva lihaskato. Molemminpuolisessa taudissa ontuminen voi olla vaihtelevaa tai jatkuvasti pahempaa toisessa jalassa.

Koiran rotu yhdistettynä tyypillisiin oireisiin antaa aiheen epäillä Legg-Perthesin tautia. Diagnoosi voidaan varmistaa röntgenkuvauksen avulla. Oireiden alkaessa röntgenmuutokset ovat jo näkyvissä, mutta ne voivat olla vähäisiä ja muutosten näkymisen edellytyksenä on hyvälaatuiset röntgenkuvat. Röntgenlöydöksiä ovat reisiluun päässä olevat röntgenharvat pesäkkeet, lyhentynyt ja paksuuntunut reisiluun kaula, litistynyt ja epätasainen reisiluun pää ja leventynyt nivelrako.

Legg-Perthesin taudin hoito on kirurginen. Leikkauksessa reisiluun pää ja kaula poistetaan. Leikkauksen jälkeinen kuntoutus on tärkeää, jotta koira alkaa käyttää jalkaansa kunnolla ja heikentyneitä lihaksia saadaan vahvistettua. Ennuste on yleensä erinomainen. Hoitamattomaan niveleen kehittyy nivelrikko ja koira jää ontuvaksi. Legg-Perthesin tautiin sairastunutta koira ei saa käyttää jalostukseen. (ELL Anu Lappalainen)

Terveyskyselylomakkeella on raportoitu kaksi Legg-Perthes-tapausta sekä yksi operoitu tapaus.

Selkätutkimukset

ELT Anu Lappalainen, Helsingin yliopisto

Välimuotoinen lanne-ristinikama (lumbosacral transitional vertebra, LTV) on yleinen synnynnäinen ja perinnöllinen nikamaepämuodostuma, jonka periytymismekanismeja ei tunneta. LTV:llä tarkoitetaan nikamaa, jossa on sekä lanne- että ristinikaman piirteitä. Välimuotoinen nikama voi olla viimeinen lannenikama (L7), jolloin puhutaan sakralisaatiosta tai ensimmäinen ristiluun nikama (S1), jolloin puhutaan lumbalisaatiosta. Muutos voi olla symmetrinen eli samanlainen oikealla ja vasemmalla puolella tai epäsymmetrinen, jolloin selällään otetussa röntgenkuvassa nähdään puoliero. Diagnoosi tehdään usein lonkkakuvasta, josta voidaan nähdä koiran ristiluu ja lanne-ristiluuliitos yhdestä suunnasta ("ylhäältäpäin"). Joillain koirilla lannenikamien lukumäärä on poikkeava, normaalin 7 nikaman sijaan näillä koirilla on 8 (L8) tai 6 (L6) lannenikamaa. L8 eli lumbarisaatio tarkoittaa että ristiluun 1. nikama on muodoltaan lannenikama ja L6 (sakralisaatio) tarkoittaa, että 7. lannenikama on muodoltaan ristinikama. Tämä on yksi LTV:n muoto ja se toteamiseen tarvitaan sekä rinta- ja lannerangan sivusuunnassa otetut röntgenkuvat. Lannerankakuvassa tulee näkyä koko ristiluun alue.

LTV:tä esiintyy useilla koiraroduilla, ja ainakin saksanpaimenkoirilla sen yhteydestä selkävaivoihin on tutkimustietoa. LTV altistaa lanne-ristiluuliitosalueen varhaiselle rappeutumiselle, minkä seurauksia voivat olla takaselän kivut ja pahimmassa tapauksessa takajalkojen halvausoireet. Hoitona käytetään lepoa ja kipulääkkeitä ja vakavimmissa tapauksissa leikkaushoitoa. Kotikoirina sairastuneet koirat pärjäävät usein melko hyvin, mutta ennuste paluusta harrastus- tai työkoiraksi on epävarma.

LTV-muutosten yleisyydestä eri roduissa ei juurikaan ole vielä tietoa. Kennelliiton jalostustieteellinen toimikunta suosittelee jättämään oireilevat koirat pois jalostuksesta. Kaikkia oireettomia koiria voi käyttää, mutta LTV1–LTV4 -tuloksen saaneet koirat suositellaan yhdistämään vain LTV0-koirien kanssa. Tällaisten yhdistelmien jälkeläisiä suositellaan kuvattavaksi, jotta LTV-muutosten periytymisestä ja merkityksestä saadaan lisää tietoa.

LTV:stä voi saada lausunnon 12 kuukautta täyttänyt koira.

Arvostelussa käytetty asteikko:

LTV0	Ei muutoksia
LTV1	Jakautunut ristiluun keskiharjanne (S1-S2)
LTV2	Symmetrinen välimuotoinen lanne-ristinikama
LTV3	Epäsymmetrinen lanne-ristinikama
LTV4	6 tai 8 lannenikamaa

Tutkitut 2007-2020

Vuosi	LTV0	LTV1	LTV2	LTV3	LTV4	Yht.
2020	3					3
2019						0
2018	1					1
2007-2017						0

Nikamaepämuodostumat

ELT Anu Lappalainen, Helsingin yliopisto

Selkärangan nikamien epämuodostumia (vertebral anomaly, VA) esiintyy useilla koiraroduilla. Niin sanotuilla "korkkiruuvihäntäisillä" roduilla (bostoninterrieri, englanninbulldoggi ja ranskanbulldoggi) saattaa koko selkäranka olla korkkiruuvihäntään liittyen epämuotoinen. Myös mopsi kuuluu perinteisesti tähän brakykefaalisten (lyhytkalloisten) rotujen joukkoon, vaikka sen häntä on eri tavalla kierteinen. Näillä koirilla yleisimpiä nikaman kehityshäiriöitä ovat erimuotoiset puolinikamat (hemivertebra) ja perhosnikamat (nikama, joka selällään otetussa kuvassa muistuttaa muodoltaan perhosta).

Spina bifida (selkärankahalkio) on tila, jossa nikaman katto ei ole sikiönkehityksen aikana sulkeutunut ja selkäydin tai sen kalvot ovat ilman nikaman luista suojaa. Myös häntä ja ristiluu ovat em. roduilla muodostuneet epämuodostuneista nikamista, minkä takia häntä on epämuodostunut, hyvin lyhyt ja jäykkä. Kipu ja tai neurologisia ongelmia esiintyy, jos epämuodostuneet nikamat painavat selkäydintä. Tällainen selkä on myös normaalia alttiimpi tapaturmille. Hännän epämuodostumat voivat aiheuttaa virheasennon, joka voi johtaa ulostamisvaikeuksiin tai ihovaurioihin. On todennäköistä, että kaikilla em. tyyppisillä koirilla esiintyy epämuodostuneita nikamia, mutta niiden määrä ja muoto vaihtelevat eri yksilöillä.

Nikamien epämuodostumista voi saada lausunnon 12 kuukautta täyttänyt koira. Arvostelussa käytetty asteikko:

VA0, normaali	Ei muutoksia
VA1, lievä	1-2 epämuodostunutta nikamaa
VA2, selkeä	3-4 epämuodostunutta nikamaa
SP3, keskivaikea	5-9 epämuodostunutta nikamaa
VA4, vaikea	10 tai useampi epämuodostunut nikama

Joillakin koirilla voi olla nikamissa hyvin lieviä poikkeamia normaalista. Tällöin koira saa tuloksen VA0 (normaali), mutta lausunnon lisätietoihin merkitään VA-rajatapaus. Myös tällaisten muutosten lukumäärä näkyy koiran tiedoissa jalostustietojärjestelmässä. Yleisin tällainen muutos on viimeisen rintanikaman vaillinaisesti kehittynyt kylkiluupari.

Tutkitut 2007-2020

Vuosi	VA0	VA1	VA2	VA3	VA4	Yht.
2020	3					3
2019						0
2018	1					1
2007-2017						0

Spondyloosi

ELT Anu Saikku-Bäckström

Spondylosis deformans eli spondyloosi on selkärangan rappeumasairaus, jossa selkänikamien rajoille muodostuu luupiikkejä ja/tai -silloja. Spondyloosia kehittyy usein normaalistikin ikääntymisen myötä, mutta bokseilla rappeumaa todetaan jo nuorilla koirilla. Spondyloosi on todettu perinnölliseksi sairaudeksi bokseilla (perinnöllisyys 0,42–0,62), joten sitä voidaan vastustaa jalostusvalinnoilla.

Silloittumat ovat yleisimpiä rintarangan loppuosassa ja lannerangan sekä ristiselän alueella, joten rinta- ja lannerangasta otetut sivukuvat ovat riittäviä kartoituskuvaamisessa. Spondyloosin suositeltava kuvausikä bokseilla on 2 vuotta, jolloin ikääntymismuutoksia ei vielä ole, mutta perinnölliset muutokset ovat ehtineet muodostua. Vanhalle koiralle sallitaan hieman enemmän muutoksia kuin saman lausunnon saavalle nuorelle koiralle, mutta eri-ikäisten koirien lausuntoja on vaikea verrata suoraan, koska ikääntymismuutosten osuutta on hankalaa arvioida. Kuitenkin kannattaa muistaa, että spondyloosi on etenevä sairaus, joten puhdas selkä tai vain lievät muutokset vanhemmalla koiralla on jalostuksellisesti erittäin merkittävä löydös.

Spondyloosia pidettiin pitkään koiralle merkityksettömänä oireettomana ikääntymismuutoksena. On kuitenkin havaittu, että selkärankaan muodostuneet luupiikit ja silloittumat voivat aiheuttaa koiralle vaihtelevanasteisia oireita kuten jäykkyyttä, ontumista, epämääräisiä selkäkipuja ja hyppäämishaluttomuutta. Kehittymässä olevat luupiikit voivat murtua tai hangata toisiaan aiheuttaen tulehduskipua alueella – toisinaan paikalliset oireet helpottavat kun luutuminen etenee täydeksi sillaksi. Ventraalinen eli nikamien alapuolelle muodostuva siltamuodostus jäykistää selkää rasittaen viereisiä nikamavälejä. Harvinaisempi lateraalinen eli nikamien sivuille muodostuva spondyloosi voi painaa hermojuuria ja aiheuttaa koiralle rajujakin oireita, kuten virtsan ja ulosteen pidätyskyvyttömyyttä tai halvausoireita. Tällaisen tilanteen diagnosointi vaatii useimmiten röntgenkuvauksen lisäksi tietokonetomografia (CT) tai magneetti (MRI) tutkimuksen. Spondyloosia sairastavien koirien oireilu vaihtelee voimakkaasti yksilöittäin ja jopa vaikeaa spondyloosia sairastava bokseri voi olla täysin oireeton, joten kartoituskuvaaminen on jalostuksellisesti tärkeää.

Spondyloosi on valitettavasti bokseilla jo niin yleistä, että pelkästään sen perusteella ei kannata koiraa sulkea pois jalostuksesta kuin vaikeissa tapauksissa, jotta jalostuskanta ei pienene liikaa. Spondyloosin periytymismekanismeja ei tarkkaan tiedetä, joten voidaan noudattaa yleistä vastaavanlaisten sairauksien jalostuksesta annettua suositusta: käytettäessä spondyloosia sairastavaa koiraa pyritään etsimään sille partneri, joka on spondyloosivapaa (SP0) tai jolla on vain lieviä muutoksia. Nuoren, keskivaikeaa (SP3) spondyloosia sairastavan koiran jalostuskäyttöä tulee harkita tarkkaan ja vaikeaa (SP4) spondyloosia sairastavat yksilöt tulisi sulkea pois jalostuksesta. Sukua tulee katsoa laajemminkin eli myös vanhempien ja pentuesisarusten lausunnot kannattaa huomioida koiran perimän ja ilmiäisun vaikutuksen arvioimiseksi.

On tärkeää muistaa, että selkänikamissa voi olla paljon muitakin sairauksia kuin spondyloosi, joten spondyloosipuhdas (SP0) selkä ei aina ole sama kuin terve selkä. Välimuotoiset nikamat erityisesti lannerangan lopun ja ristiselän välissä (L7–S) ovat melko yleisiä ja altistavat ristiselän kivuille tai toimintahäiriöille usein jopa enemmän kuin spondyloosi.

Tutkitut 2007-2020

Vuosi	SP0	SP1	SP2	SP3	SP4	Yht.
2020	1					1
2007-2019						0

Arvostelussa käytettävä asteikko (1.6.2013 alkaen):

SP0, puhdas	Ei muutoksia
SP1, lievä	Todetaan <3mm piikkejä korkeintaan 4 nikamavälissä tai >3mm piikkejä korkeintaan 3 nikamavälissä tai saareke korkeintaan 2 nikamavälissä
SP2, selkeä	Todetaan silloittuma (täysi tai vajaa) korkeintaan 2 nikamavälissä ja/tai suuria saarekkeita korkeintaan 2 nikamavälissä
SP3, keskivaikea	Todetaan silloittumia(täysiä tai vajaita) ja/tai suuria saarekkeita 3-7 nikamavälissä
SP4, vaikea	Edellisiä vakavammat muutokset

Sydänvika

Apinapinsereillä tiedetään ainakin kaksi leikattua PDA-tapausta.

Patent ductus arteriosus, PDA, on koiralla varsin yleinen synnynnäinen sydänvika. Tätä sairautta tavataan eniten villakoirilla, colliella, shetlannin lammaskoiralla ja saksanpaimenkoiralla. Ductus arteriosus on verisuoniyhteys, joka sikiöaikana yhdistää aortan ja keuhkovaltimon. Ductus sulkeutuu normaalisti syntymän yhteydessä. Jos näin ei tapahdu, kuormittaa virheellinen suonitus keuhkovaltimoa ja sydämen vasenta puolta. PDA:n yhteydessä kuultava sivuääni on hyvin tyypillinen ja erittäin voimakas. Leikkaushoito on mahdollinen, tällöin epänormaali verisuoniyhteys suljetaan ja onnistuneen leikkauksen jälkeen koira voi elää normaalin elinkaaren oireettomana. Leikkaus ei ole riskitön, jos ductus toimenpiteen aikana repeytyy, on seurauksena syntyvä verenvuoto useimmiten mahdoton kontrolloida. Lääkehoidon ennuste on huono. (Seppo Lamberg, Lahden Eläinlääkäriasema)

Sydänauskultaatio

Auskultaatiotutkimus on käyttökelpoinen ja yksinkertainen, mutta karkea seulontatesti. Jos rodulla tiedetään esiintyvän tiettyä, sivuääntä aiheuttavaa sydänsairautta, voidaan auskultaatiotutkimusta käyttää rodulla seulontatestinä kyseiselle sairaudelle. Näitä sairauksia ovat muun muassa läppärappeuma (myksomatoottinen läppärappeuma, hankittu) sekä synnynnäisistä sydänsairauksista esimerkiksi aortan ja keuhkovaltimon ahtaumat.

Auskultaatiolla selvitetään, onko koiralla sivuääni. Sivuuääni liittyy moniin sydänsairauksiin, kuten hankittuun läppärappeumaan ja synnynnäisiin sydänsairauksiin. Sivuuäänen perusteella ei kuitenkaan voida määrittää, mistä sydänsairaudesta on kyse, vaan tällöin yleensä suositellaan jatkotutkimuksena sydämen ultraäänitutkimusta.

Dilatoivassa kardiomyopatiassa ei välttämättä ole kuultavissa sivuääntä. Sivuuääni voi liittyä myös muihin sairauksiin tai olla hyvänlaatuinen (ei liity sydänsairauksiin). Tällaista sivuääntä kutsutaan fysiologiseksi sivuääneksi.

Jalostuksen kannalta on tärkeää, että koirien tutkimustulokset ovat keskenään vertailukelpoisia. Tutkimukset on siis tehtävä samalla tavoin ja samoin kriteerein. Kennelliiton jalostustieteellinen toimikunta nimeää sydäntutkimuslausuntoja eläinlääkärit, joilla on oikeus antaa Kennelliiton hyväksymiä sydäntutkimuslausuntoja. Listan sydänlausuntoja antavista, yhteystietonsa julkaisun sallineista eläinlääkäreistä löydät kennelliiton sivuilta.

Sivuäänilöydökset arvioidaan seuraavasti:

- Sivuäänen ajallinen esiintyminen: systolinen, diastolinen tai jatkuva.
- Sivuäänen maksimaalisen intensiteetin paikka: mitraalialue, pulmonaalialue, aortta-alue, trikuspidaalialue tai ei paikallistettavissa.

Sydämen sivuäänen aste ilmoitetaan seuraavasti:

- Aste I - Hyvin pehmeä sivuääni, jolla matala intensiteetti ja kuuluu vain rauhallisessa ympäristössä
- Aste II - Paikallinen pehmeä sivuääni, joka kuitenkin kuuluu välittömästi
- Aste III - Keskitasoinen sivuääni, kuuluu myös laajemmalla alueella, omat sydänäänit kuultavissa
- Aste IV - Voimakas sivuääni, joka kuuluu laajalta alueelta, omat sydänäänit peittyvät, ei liity palpaatittrilliä
- Aste V - Voimakas sivuääni, johon liittyy palpaatittrilli, ja joka on kuultavissa heti, kun stetoskooppi on lähellä koiran rintakehää
- Aste VI - Voimakas sivuääni, johon liittyy palpaatittrilli, ja joka on kuultavissa jopa, kun stetoskooppi nostetaan rintakehästä irti

Jos koiralle on tehty vain sydämen kuuntelututkimus (auskultaatio), tutkimuksen tuloksena jalostustietojärjestelmässä näkyy onko koiralla kuultavissa sydämen sivuääni ja jos on, mikä on sen aste sekä onko koiralla oireita vai ei. Mahdollisen sivuäänen aste ilmaistaan numeroin I-VI.

Jos koiralle on tehty auskultaation lisäksi sydämen ultraäänitutkimus, jalostustietojärjestelmässä näkyy osoittaako koira tutkimuspäivänä sydänsairautta, ja jos osoittaa, onko kyseessä sydänsairauden oireellinen vai oireeton (okultti eli piilevä) vaihe. Lisäksi jalostustietojärjestelmässä näkyy jokaisen sydänsairauden (MMVD = mitraaliläppäsairaus; DCM = dilatoiva kardiomyopatia; SAS = aorttastenoosi; PS = pulmonaalistenoosi,) kohdalla tutkimustulosta osoittava kirjain A, B tai C.

Kuuntelu- ja ultraäänitutkitut 2007-2020

Tutkimus-vuosi	Ei sivuääntä	Sivuääni, aste I	Sivuääni, aste II	Sivuääni, aste IV-VI	Ultraääni-tutkitut	Yhteensä
2020	7	1	1		1	10
2019	4					4
2018	6					6
2017	8					8
2016	3					3
2015	2					2
2014	4					4
2013	8					8
2012	2					2
2011	1					1
2010	0					0
2009	1					1
2008	0					0
2007	0					0
yhteensä	46	1	1		1	49

Silmäsairaudet

Koirien perinnölliset silmäsairaudet ja niiden tutkiminen

Suomen Kennelliiton silmäsairaustyöryhmä, silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto
 Artikkelin päivitetty 9/2016

Osan koirien silmäsairauksista tiedetään olevan perinnöllisiä. Tämä tieto on saatu joko pitkäaikaisten silmätarkastusten ja sukutauluanalyysien tai geenitutkimuksen ja DNA-testien avulla. Silmäsairauden oletetaan olevan perinnöllinen myös jos sitä rodun kansallisissa tai kansainvälisissä tietokannoissa esiintyy paljon (>1 % tutkituista tai vähintään 5 yksilöä 5 vuodessa tai yli 50 sairasta yksilöä yli päättään), jos sitä esiintyy rodussa enemmän kuin muissa roduissa, esiintyvyys rodun sisällä kaiken kaikkiaan lisääntyy tai on suurempaa sukulaiskoiraissa, muutosten ilmenemisikä ja eteneminen on samanlaista kaikilla sairastuneilla ja/tai on samankaltaista kuin samassa sairaudessa jossain toisessa rodussa.

ECVO (European College of Veterinary Ophthalmologists) antaa koiranomistajille ja -kasvattajille neuvoja silmäsairauksien merkityksellisyydestä koiralle ja jalostukselle. Jalostusvalinnoilla tulee pyrkiä estämään/vähentämään ainakin vakavien, näköä uhkaavien ja/tai kipua tai leikkaushoitoa/jatkuvaa lääkitystarvetta aiheuttavien sairauksien ilmenemisen.

ECVO:n antamat jalostussuositukset liittyvät silmän terveyteen. Jalostusvalintoja tehtäessä on etenkin lievempien silmäsairauksien kohdalla otettava huomioon myös rodussa esiintyvät muut sairaudet.

Jotta tietoa perinnöllisten silmäsairauksien esiintymisestä ja mahdollisesti periytymismallista saataisiin, suositetaan ECVO silmätarkastusten tekemistä seuraavasti:

- jalostukseen käytettävät eläimet: vuosittain
- muut: 3-4 kertaa elämässä, esim. 1, 3, 6 ja 9 -vuotiaana.

Vuosituhanne vaihteeseen saakka painopiste tutkimuksessa ja löydösten kirjaamisessa oli vakavilla, sokeuttavilla sairauksilla kuten etenevä verkkokalvon rappeuma (PRA) ja perinnöllinen harmaakaihi.

Tämän vuosituhanne alussa alettiin kiinnittää huomiota ja kirjata ylös muutoksia myös silmää ympäröivissä rakenteissa ja silmän muissa osissa kuin linssissä ja verkkokalvolla.

Silmäsairauksien kuvaus ja sairauksien merkitys jalostuksessa

Jalostussuositukset mukailevat ECVO:n Hereditary Eye Disease Committee'n suosituksia (ECVO Manual).

Ylimääräiset ripset

Ylimääräisten ripsien (distichiasis ja ektooppinen cilium) karvatuppi sijaitsee luomirauhasessa tai sen vieressä. Distichiasiksessa, joka on näistä lievempi, karva kasvaa ulos luomen vapaasta reunasta. Oireet riippuvat karvan paksuudesta ja kasvusuunnasta. Ohuet, ulospäin suuntautuvat karvat aiheuttavat tuskin lainkaan oireita, paksummat ja silmän pintaan osuvat karvat sitä vastoin voivat aiheuttaa eriasteisia ärsytysoireita: lievää vuotamista ja räpyttelyä tai voimakkaampia kipuoireita ja jopa sarveiskalvovaurioita. Ripsiä voi irrota ja kasvaa takaisin karvan vaihtumisen yhteydessä.

Ektooppinen cilium kasvaa luomen sisäpinnan sidekalvon läpi ja aiheuttaa lähes aina voimakkaat kipuoireet (siristys, hankaaminen ja vetistys) ja sarveiskalvovaurioita.

Hoitona on tarvittaessa ripsien nyppiminen (ripset kasvavat takaisin) tai karvatuppien tuhoaminen joko polttamalla tai jäädyttämällä (distichiasis) tai ripsen ja karvatupen poistaminen kirurgisesti (ektooppinen cilium). Ylimääräisten ripsien merkitys koiralle on usein melko vähäinen, jolloin koiria voi perustellusta syystä käyttää jalostukseen, mutta mieluiten terveen kumppanin kanssa.

Vakavia tapauksia (ektooppinen cilium ja selkeitä oireita aiheuttavat distichiat) ei kuitenkaan pidä käyttää jalostukseen.

Luomien virheasennot

Luomien virheasennot ovat melko tavallisia tietyillä koiraroduilla. Luomien sisään- ja uloskiertymät, liian suuret luomiraot sekä naaman ja luomien karvojen osuminen silmiin johtuu yleensä pään rakenteiden muodoista. Lyhyt kuono, matala silmäkuoppa, pitkä kapea kuono, syvä silmäkuoppa suhteessa liian suureen tai liian pieneen silmämunaan sekä naaman alueen ihon liian runsas karvoitus tai poimuisuus altistavat silmän eriasteisille vaurioille. Seuraavassa esitellään tavallisimmat luomen virheasennot.

Entropion eli luomen sisääнкиiertymä

Entropion on tavallisimmin alaluomessa esiintyvä virheasento, jolloin luomi kiertyy sisäänpäin aiheuttaen silmän pinnan ärtymistä luomen karvojen / ihon osuessa silmän pintaan. Tyypillinen oire on silmän kyynelehtiminen roskan tunteen takia. Lyhytkuonoisilla koiraroduilla entropion esiintyy tavallisimmin nenänpuoleisessa alaluomessa, jolloin myös alaluomen kyynelkanavan aukko kiertyy liiaksi sisään, eikä siten viemäriä kyyneliä normaalisti. Tämä lisää kyynelehtimistä. Isommilla koiraroduilla entropion voi liittyä liian suureen luomirakoon (makroblepharon), jolloin alaluomi rullaa sisäänpäin tyypillisesti korvanpuoleisesta osasta. Lisäksi pään ihon runsas poimuisuus aiheuttaa luomien sisääнкиiertymää.

Pahimmillaan kiertymä aiheuttaa silmän sarveiskalvon haavautumista ja siten voimakasta kipua. Oireina ovat tällöin kyynelehtimisen lisäksi silmän punoitus ja siristely. Lievimmillään entropion ei aiheuta näkyviä oireita. Pidempään jatkuva sarveiskalvon ärsytystila johtaa sarveiskalvon nenänpuoleisen kulman pigmentoitumiseen (pigmentary keratitis), jota esiintyy erityisesti lyhytkuonoisilla kääpiörotuisilla koirilla.

Trichiasis eli luomen / naaman karvojen osuminen silmään

Medial caruncular trichiasis on tyypillisesti lyhytkuonoisilla roduilla esiintyvä ongelma, jolloin nenänpuoleisen silmäkulman ihon karvoitus ulottuu hyvin lähelle silmäkulmaa ja ihokarvat suuntautuvat silmään.

Nenäpoimun ollessa hyvin korostunut ja kuonon ollessa hyvin lyhyt, nenäpoimun karvat voivat osua silmän pintaan (nasal fold trichiasis).

Karvat aiheuttavat samanlaisia oireita kuin entropion. Mikäli karvat osuvat sarveiskalvoon, kuten yleensä nenänpoimutapauksissa, ne aiheuttavat usein vakavampia oireita kuin osuessaan vain sidekalvoon. Karvan laatu vaikuttaa oireiden vakavuuteen. Paksut jäykät lyhyet karvat aiheuttavat enemmän vahinkoja kuin hennot ja ohuet karvat. Entropion ja trichiasis todetaan hyvin usein yhtä aikaa. Ongelman vakavuutta kuvannee parhaiten oireiden vakavuus. Mikäli kiertymä on lievä / karvoitus vähäistä, se toki todetaan, mutta hoitotoimenpiteitä ei välttämättä tarvitse tehdä. Vakavat tapaukset tulee aina hoitaa kirurgisesti, sillä niiden aiheuttamat vahingot ovat kivuliaita ja pahimmillaan näkökykyä uhkaavia (sarveiskalvon haavaumat, pigmentoituminen).

Virallisessa silmätarkastuskaavakkeessa tutkija toteaa vaivan, aiheutti se oireita tai ei, ja parhaansa mukaan pyrkii luokittelemaan vaivan vakavuuden.

Lieviä tapauksia voi käyttää jalostukseen, mutta parituskumppaniksi valittakoon vaivan suhteen mahdollisimman terve yksilö. Vakavia tapauksia (kirurgista hoitoa vaativat tai näkökyvyltään heikentyneet) ei pidä käyttää jalostukseen lainkaan.

Sarveiskalvon dystrofia

Sarveiskalvon dystrofiaa eli aineenvaihduntahäiriötä on kolmea eri muotoa (epiteliaalinen eli pintakerroksen, stromaalin eli keskikerroksen ja endoteliaalinen eli sisäkerroksen muutos), joista yleisimmässä eli epiteliaalisessa dystrofiassa on kyseessä molemmissa silmissä ilmenevä rasvakertymä sarveiskalvon pintaosassa.

Vaiva on todettu perinnölliseksi mm. beaglella, cavalierilla ja siperianhuskylalla, mutta sitä nähdään satunnaisesti myös muissa roduissa. Se ilmenee yleensä keski-ikään mennessä, on paljain silmin havaittavissa, mutta aiheuttaa vain harvoin koiralle näkö- tai muita ongelmia. Ruokinta ja hormonaaliset tekijät saattavat osaltaan vaikuttaa vaivan ilmenemiseen.

Pinnallinen dystrofia ja usein myös stromaalin dystrofia ovat koiran elämän kannalta useimmiten

vähämerkityksillisiä. Etenkin roduissa joissa sitä ei ole oletettu perinnölliseksi ongelmaksi, tapauksia voidaan käyttää jalostukseen.

Endoteliaalinen dystrofiaa esiintyy kääpiöroduilla ja se ilmenee usein vanhemmalla iällä. Vaiva johtaa usein sarveiskalvon täydelliseen samentumiseen ja pahimmillaan sen kivuliaaseen haavautumiseen. Endoteeli dystrofia -sairasta koiraa ei pidä käyttää jalostukseen.

PPM

PPM (persistent pupillary membranes) ovat synnynnäisiä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Tavallisimmin jäänteet ovat harmittomia lankamaisia rihmoja värikalvon pinnalla (iris-iris PPM). Osaa iris-iris PPM -rihmoista voi olla vaikea havaita mustuaisen eli pupillin laajentamisen jälkeen, koska ne "piiloutuvat" värikalvon poimuihin.

Vakavissa tapauksissa (iris-linssi PPM, iris-kornea PPM) jäänteet kiinnittyvät linssin etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, jolloin ne voivat vaikuttaa pupillin toimintaan ja näkökykyyn.

Lieviä tapauksia (iris-iris PPM) voi käyttää jalostukseen.

Vakavia tapauksia (linssin etupinnan / sarveiskalvon sisäpinnan muutoksia) ei pidä käyttää jalostukseen.

Virallinen silmätarkastus

Virallisen silmätarkastuksen tarkoituksena on ennaltaehkäistä perinnöllisten silmäsairauksien esiintymistä. Suomen Kennelliiton perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelman, PEVISA:n, mukaan tietyillä roduilla siitokseen käytettävillä koirilla tulee olla voimassa oleva, hyväksyttävä silmätarkastuslausunto. Rotujärjestöt voivat suositella jalostuskoirien tutkituttamista perinnöllisten silmäsairauksien varalta. Osa koirista tutkitaan kasvattajien tahdosta.

Virallisia silmätarkastuksia saavat Suomessa tehdä vain ECVO:n (European College of Veterinary Ophthalmologists) hyväksymät ja Kennelliiton nimeämät silmätarkastuseläinlääkärit. Suomessa silmätarkastuseläinlääkäriksi valmistuminen edellyttää yleensä pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäritutkintoa tai vastaavaa ulkomaista tutkintoa sekä yhteispohjoismaisen koirien ja kissojen perinnöllisiin silmäsairauksiin perehdyttävän koulutusohjelman ja sen kuulustelujen hyväksyttyä suorittamista. Vain silmätarkastuseläinlääkäri voi antaa virallisia silmätarkastuslausuntoja (ECVO-kaavake). Tutkimuksia tekeviä silmätarkastuseläinlääkäreitä löytyy Suomen Kennelliiton ja ECVO:n kotisivuilta.

Silmäsanasto :

- 1.Persistoiva pupillaari membraani (PPM). Sikiökautinen jäännös pupilla-aukkoa peittävästä rakenteesta. Rakenteelliset jäänteet voivat olla eriasteisia rihmoja iirksen pinnalla tai rihmoja iiriksestä linssiin tai korneaan (sarveiskalvoon). Muutokset voivat olla jopa levyjäisiä (lamina).
- 2.Persist. hyperpl. tunika vaskulosa lentis / primaari vitreus (PHTVL/PHPV). Sikiökautinen liikakasvuinen verisuoniverkoston tai "alkulasiaisen" jäännös linssin takana / lasiaistilassa. Asteikko 1-6, (aste 2-6 vakavia näkökykyyn vaikuttavia muutoksia).
- 3.Katarakta (synnynnäinen). Kaihi, joka diagnosoidaan ennen 8 viikon ikää.
- 4.Retinan dysplasia (RD). Rakenteellinen kehityshäiriö verkkokalvossa. Multifokaali / fokaali RD on paikallinen poimumainen / rosettimainen muutos verkkokalvolla. Muutos voi olla yksittäinen tai niitä voi olla useita. Geograafinen RD on laaja, paikallinen verkkokalvon poimuja ja ohentumia sisältävä muutos. Totaali RD:ssä koko verkkokalvo on irtautunut.
- 5.Papillan hypoplasia / mikropapilla. Näköhermonpää on puutteellisesti kehittynyt.
- 6.Collie Eye Anomaly (CEA). Silmänpohjan rakenteellinen kehityshäiriö mm. Collie sukuisilla roduilla. CRD / CH on verkkokalvon alla olevan suonikalvon paikallinen kehityshäiriö. Coloboma on silmänpohjan / näköhermonpään vakava kehityshäiriö, halkio.
- 7.Muu; -
- 8.Epän. I. pectinatum. Silmän kammiokulmassa sijaitsevan pektinaattiligamentin arviointi vaatii kammiokulman tähytämisen eli gonioskopoinnin ennen silmäterän laajentamista. Mikäli yli 25 % kammiokulmasta on poikkeava tulee muutokset merkitä kohtiin fibrae latae, laminae ja tai oclusio

löydösten mukaan. Diagnoosi on AVOIN, mikäli 25-50 % ligamentista on muuttunut. Diagnoosi on TODETTU, mikäli yli 50 % kammiokulmasta on muuttunut. Tämän lisäksi silmänsairauden vakavuuteen voidaan ottaa kantaa tutkimus-osiossa. Laminae ja oclusio- muutokset ovat aina vähintään kohtalaisia.

9.Entropion / Trichiasis. Luomen sisäänkiertymä / luomien tai ihon (kuten nenäpoimun) karvojen aiheuttama silmän sarveiskalvon ja sidekalvon ärsytystila. Mikäli eläimellä todetaan ko. sairaus; tutkija yliviivaa puuttuvan sairauden, mikäli molemmat sairaudet samalla eläimellä, ne ympyröidään yhteen.

10.Ektropion / Makroblepharon. Luomen uloskiertymä / liian suuri luomirako. Mikäli eläimellä todetaan ko. sairaus; tutkija yliviivaa puuttuvan sairauden, mikäli molemmat sairaudet samalla eläimellä, ne ympyröidään yhteen.

11.Distichiasis / Ektooppinen cilia. Ylimääräinen ripsi / karva luomiraon reunassa/ luomen sisäpinnalla sidekalvolla.

12.Korneadystrofia. Sarveiskalvon pinnallinen (epiteliaalinen), keskisyvä (stromaalinen) tai syvä (endoteliaalinen) aineenvaihduntahäiriö.

13.Katarakta (ei synnynnäinen). Kaihi, linssin ei-fysiologinen tiivistymä. Voidaan jaotella sijainnin mukaan. Harmaakaihimuutos, riippumatta onko muutos molemminpuolinen vai vain toisessa silmässä, oletetaan perinnölliseksi. Kaihimuutosta ei tulkita perinnölliseksi, jos kaihin kehittyminen johtuu todistettavasti traumasta, tulehduksesta, aineenvaihduntasairaudesta, väärästä ruokavaliosta tai vanhuudesta (isot rodut yli 7 v, pienet rodut yli 10 v) tai mikäli muutokset ovat linssin ytimessä (usein lasikuitumaisia tai pistemäisiä hentoja samentumia) tai nk. Y-suturasaumojen alueella olevia lieviä tiivistymiä. "Muu" –katarakta merkintä laitetaan, jos muutos on perinnölliseksi oletettava, mutta vähämerkityksellinen (jalostus sallittu terveen puolison kanssa).

14.Linssiluksaatio (primaari). Linssin sijoiltaanmeno (voi olla osittainen tai totaali).

15.Retinan degeneraatio (PRA). Verkkokalvon rappeuma.

16.Muu

Vuosina 2007-2020 tutkittu silmistä 161 koiraa, joista terveitä 124 eli 77%. Distichiasis on todettu 25 koiralla eli 15,5% tutkituista.

Silmätarkastetut 2014-2020 (Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

Diagnoosi	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	Yht.
Tutkittuja	12	13	9	15	6	7	7	69
Terveitä	10	10	9	13	4	5	5	56
Ei todettu perinnöllisiä silmänsairauksia	10	10	9	13	4	5	5	56
Distichiasis, todettu	2	1		1	2	2	2	10
Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, todettu				1				1
Trichiasis, todettu				1				1
PPM, iris-iris, todettu		1						1
Sarveiskalvon dystrofia/degeneraatio, todettu		1						1
Silmämuutosten vakavuus, lievä	1	1		2	1	2	2	9

Silmätarkastetut 2007-2013 (Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

Diagnoosi	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	Yht.
Tutkittuja	20	19	8	11	6	8	20	92
Terveitä	17	12	5	8	4	4	18	68
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	17	12	5	8	4	4	20	70
Distichiasis, todettu	3	5	2	3	1	1		15
Ektooppinen cilia, todettu				1	1			2
Silmäluomen sisäänpäin kiertäminen, todettu		1	1			3		5
Silmäluomen sisäänpäin kiertäminen, epäilyttävä				1				1
Trichiasis, todettu						1		1
Caruncular trichiasis, todettu					1			1
Puutteellinen kyynelkanavan aukko, todettu		1						1
Määrittelemättömiä ylimääräisiä ripsiä/karvoja, todettu							2	2
PPM, diagnoosi avoin							5	5
Sarveiskalvon dystrofia/degeneraatio, todettu		1						1
Silmämuutosten vakavuus, lievä		1						
Silmämuutosten vakavuus, kohtalainen	1		1					2

Silmätarkastetut 2007-2019 syntyneistä

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu %	Terveitä	Terveitä
2007	50	14	28%	7	50%
2008	27	4	15%	3	75%
2009	44	13	30%	7	54%
2010	42	11	26%	7	64%
2011	39	17	44%	15	88%
2012	37	9	24%	7	78%
2013	38	8	21%	5	62%
2014	20	5	25%	5	100%
2015	38	17	45%	13	76%
2016	22	9	41%	9	100%
2017	32	9	28%	7	78%
2018	16	6	38%	4	67%
2019	25	6	24%	6	100%

Kivesvika

Koirilla kivekset laskeutuvat synnyinsijoiltaan vatsaontelon takaseinämän vierestä nivuskanavan kautta kivespusseihin syntymän jälkeen. Normaalisti kivesten tulisi olla lopullisilla paikoillaan hyvissä ajoin ennen pennun luovutusikää. Koirilla kivesviasta puhuttaessa tarkoitetaan yleensä piilokiveksisyyttä, jolloin toinen tai molemmat kivekset ovat jääneet laskeutumatta kivespusseihin. Jonkinasteisena kiveksen laskeutumishäiriönä voidaan pitää myös huomattavan myöhään laskeutunutta kivistä. Piilokiveksisyyttä esiintyy useilla roduilla hyvin yleisesti. Geeneillä epäillään olevan suuri vaikutus kivesvian esiintymiseen, joskin periytymismekanismiin ei edelleenkään ole saatu varmuutta. Olemme käynnistäneet tutkimuksen kivesvian perinnöllisten tekijöiden selvittämiseksi. (<http://www.koirangeenit.fi/>)

Apinapinsereillä esiintyy kivespuutoksia. Terveyskyselyn mukaan 9 kivesvikaista / 46 urosta. Kivesvikaista koiraa ei saa Suomen Kennelliitto ry:n sääntöjen mukaan käyttää jalostukseen. Eläinlääkärit suosittelevat piilokiveksen/kivesten poistamista. Kasvattajan velvollisuus on korvata 1/3 kauppahinnasta, jos uroksen kives/kivekset eivät ole laskeutuneet 1 vuoden ikään mennessä.

Napatyrä

Napatyräisen koiran vatsanpeitteissä on reikä, jonka kautta vatsapaita ja/tai suolia pääsee työntymään vatsaontelosta nahan alle. Napatyrä on periytyvä vika ja kasvattaja on Suomen Kennelliitto ry:n sääntöjen mukaan velvollinen korvaamaan mahdollisesta napatyräleikkauksesta aiheutuneet kustannukset. Terveyskyselylomakkeella ei ole raportoitu yhtään napatyrää.

Hammaspuutokset

Tavoitteena on apinapinseri, jolla on oikea purenta (käännetty leikkaava purenta) ja kaikki hampaat. Aikuisella koiralla on normaalissa purennassa yhteensä 42 hammasta. Yläleuassa 2 x 3 etuhammasta (I, incisor), yksi kulmahammas (C, canine), 4 välihammasta (P, premolar) ja 2 poskihammasta (M, molar). Alaleuassa taas 2 x 3 etuhammasta, yksi kulmahammas, 4 välihammasta ja 3 poskihammasta.

Hammaspuutoksia apinapinsereillä on jonkin verran. Suurimmat puutokset ovat premolaaripuutoksia. Hammaspuutosten on todettu olevan perinnöllisiä ja niihin kiinnitetään huomiota mm. jalostustarkastuksissa.

Rotumääritelmä hyväksyy kahden P1-, P2- tai P3-hampaan tai vaihtoehtoisesti yhteensä kahden jonkin edellä mainitun hampaan puuttuminen sallitaan.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Kennelliiton jalostustietokantaan raportoidut apinapinsereiden yleisimmät kuolinsyyt on esitetty seuraavassa taulukossa.

Kuolinsyiden ilmoittaminen on tuplaantunut edellisen tilaston jälkeen ja rodun keski-ikä noussut 8v 2kk:sta 9v 1kk:een. Se on silti kääpiörotuiselle koiralle huomattavan alhainen. Omakoira-järjestelmään tietojen lisääminen on mahdollista vain Suomen Kennelliitto ry:n jäsenillä. Tiedot ovat omistajien lisäämiä eikä eläinlääkäreillä ole mahdollisuutta niitä lisätä. Tiedot ovat kuitenkin suuntaa antavia.

Vuosina 2007–2020 ilmoitetut apinapinsereiden kuolinsyyt
(Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

Kuolinsyy	Keskimääräinen elinikä	Yhteensä
Immunologinen sairaus	4v 7kk	1
Kasvainsairaudet, syöpä	12v 3kk	3
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	1v 3kk	2
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	7v 5kk	4
Luusto- ja nivelsairaus	6v 9kk	5
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	9v 10kk	5
Muu sairaus, jota ei ole listalla	8v 4kk	3
Selkäsairaus	9v 6kk	1
Sisäeriterauhasten sairaus	7v 6kk	1
Sydänsairaus	10v 6kk	4
Tapaturma tai liikennevahinko	8v 6kk	4
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	12v 10kk	11
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	7v 9kk	10
Kaikki yhteensä	9v 1kk	54

4.3.4 Lisääntyminen

Apinapinseri lisääntyy useimmiten normaalisti. Vuosina 2007-2020 pentueiden koon keskiarvo oli 3 pentua/pentue.

Astumisvaikeuksista ei ole tietoa. Apinapinserit tulevat yleensä helposti tiineiksi.

Synnytysongelmia on jonkin verran. Syynä useimmiten pieni pentue ja/tai liian suuri pentu ja tästä johtuva polttoheikkous tms. ja siksi joudutaan turvautumaan keisarinleikkaukseen.

Pentukuolleisuutta tiedetään olevan. Pennut syntyvät normaalin näköisinä ja kokoisina, mutta ne eivät ala hengittää kunnolla ja hiipuvat muutamassa tunnissa. Syitä tähän ei ole tutkittu tarkemmin.

Apinapinseriemät ovat omatoimisia ja hyviä pentujen hoitajia, monet imettävät pentujaan luovutusikänsä asti.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Brakykefaalinen syndrooma tarkoittaa syndroomaa, jonka tyypillinen ulkoinen piirre on lyhytkalloisuus ja -kuonoisuus. Brakykefaalisia rotuja ovat kaikki niin sanottuihin lyttykuonorotuihin kuuluvat koirat kuten englannin- ja ranskanbulldoggi, mopsi ja bostoninterrieri. Myös kissoista löytyy brakykefaalisia rotuja, esimerkkinä persialainen. Brakykefaaliset rodut ovat ihmisen tekemien jalostusvalintojen aikaansaannosta. Luonnossa ei esiinny brakykefaalisia lajeja.

Brakykefaalinen oireyhtymä (BOAS)

MMT Katariina Mäki & ELT Anu Lappalainen

Hyvin lyhytkuonoiset eläimet kärsivät hengitysvaikeuksista

Koirilla lyhyen kuonon aiheuttamista ongelmista on tehty melko paljon tutkimusta. On huomattu, että lyhyt kuono on vahvasti sidoksissa hengitysteiden epämuodostumiin, kuten ahtaisiin, puristuneisiin sieraimiin, pitkänomaiseen ja paksuuntuneeseen pehmeään kitalakeen, sekä henkitorven ja keuhkoputkien vajaakehitykseen. Lisäksi nenäkuorikot voivat ahtauttaa nenänielua, koska niille ei ole tilaa lyhyessä nenäontelossa. Kaikki edellä mainitut epämuodostumat estävät ilman vapaata virtaamista hengitysteissä, jolloin riittävä kaasujen vaihto estyy.

Jos nenänielu on ahtautunut, koira joutuu hengittämään jatkuvasti suun kautta. Se läähättää lähes koko ajan, ja sen uni on katkonaista, sillä koirat eivät pysty nukkuessaan hengittämään suun kautta. Koira joutuu siis heräilemään jatkuvasti. Hellyttävältä näyttävä brakykefaalinen koira, joka tuntuu olevan niin kiintynyt pehmoleluunsa, että nukkuukin se suussa, käyttää itse asiassa lelua pitämään suuta auki unen aikana.

Cambridgen yliopiston tutkimuksissa on todettu, että vain 10 % brakykefaalisista koirista hengittää normaalisti. Kaikissa roduissa on ainakin joitakin hyviä hengittäjiä. Mahdollisen hengityksen vajaatoiminnan aste vaihtelee yksilöiden välillä. Hengitysvaikeudet korostuvat lämpimällä säällä sekä fyysisen aktiviteetin aikana. Vaivalloisen hengityksen ja hengitysvaikeuksien yleisimpiä merkkejä ovat kuorsaus ja tuhina, jotka vakavimmissa tapauksissa voivat aiheuttaa apnean, tajuttomuuden ja jopa kuoleman.

Äärimmäisen lyhyt kuono estää normaalin lämmönsäätelyn

Koirien tärkein lämmönsäätelymekanismi on nenäontelon erittäin poimuinen limakalvo.

Pitkäkuonoisella koiralla limakalvon pinta-ala on yhtä suuri kuin koiran koko kehon pinta-ala, ja sen verenkierto on suorassa yhteydessä aivojen verisuoniin, säädellen näin aivojen lämpötilaa.

Brakykefaalisten rotujen lyhentynyt kuono vähentää lämmönsäätelyyn tarvittavan limakalvon pinta-alaa. Aiemmin luultiin, että koira viilentää itseään pääasiassa suun kautta hengittäessään aikaansaamansa ilmanvaihdon avulla. Uudemmat tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että nenäontelon läpi kulkee erittäin huomattava ilmavirta myös koiran läähättäessä. Kuonon pituus vaikuttaakin ratkaisevasti koiran kykyyn säädellä ruumiinlämpöään.

Nenäontelon kautta kulkevan ilmavirran merkityksen huomaa selvästi, jos yrittää sulkea läähättävän koiran sieraimet: koira vastustaa toimenpidettä varmasti.

Lyhytkuonoiset koirat ovat normaalikuonoisia koiria herkempiä ympäristön korkeille lämpötiloille. Ne ylikuumenevat eli saavat lämpöhalvauksen herkemmin. Myös ylikuumenemisen jälkeinen toipumisaika on niillä selvästi normaalikuonoista koiraa pidempi, huolimatta ihmisten mahdollisista yrityksistä alentaa lämpötilaa esimerkiksi kylmän veden avulla.

Joitakin hengitysteiden epämuodostumia voidaan korjata leikkauksella, mutta normaalia lämmönsäätelykykyä ei pystytä leikkauksella rakentamaan.

Brakykefalia jalostuksessa

Nykytiedon mukaan pään brakykefaalinen rakenne periytyy suurivaikutteisen geenin mukana, mutta lisäksi siihen vaikuttaa useita pienivaikutteisia geenejä, jotka säätelevät brakykefalian astetta.

Risteytyskokeiden perusteella brakykefalia on epätäydellisesti dominantti: kaksi geenimutaatiota

johtaa äärimmäiseen kuonottomuuteen, yksi taas saa aikaan kuonon, jonka pituus on jotain äärimmäisen ja normaalin väliltä. Lopullisen kuonon pituuden ja rakenteen määrittävät pienivaikutteiset säätelijägeenit, joiden vaikutus tosin ulottuu vain suurivaikutteisen geenin asettamien "raamien" sisäpuolelle. Tämä periytymismalli selittää vaihtelun hengitysteiden epämuodostumien asteessa brakykefaalisten rotujen ja yksilöiden välillä.

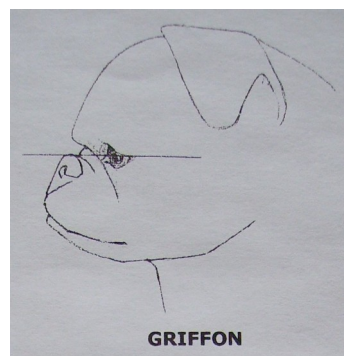
Kennelliiton yleinen jalostusstrategia linjaa, että jalostuskoiralla ei saa olla merkkejä sairaudesta tai hengitys- tai liikkumisvaikeuksista. Jalostukseen ei tule käyttää koiria, joilla on liioitellun lyhyt kallo tai kuono.

Jotta liioitellut rakennepiirteet vähenisivät roduissa, Kennelliitto noudattaa yhteispohjoismaisia ulkomuototuomariohjeita, joiden mukaan hengitysvaikeuksiin tulee suhtautua vakavasti. Ohjeissa mainitaan, että hengitysvaikeudet johtuvat usein liioitellusta brakykefaliasta, ja että koiralla ei saa olla liian lyhyt kuono. Ohjeita tulee soveltaa myös jalostuksessa. Ohjeiden mukaan koiralla on oltava normaalit, riittävän suuret sieraimet. Sieraimet eivät saa olla litistyneet, pienet tai edes osittain ihopoimujen peittämät. Selvästi äänekäs tai vaikeutunut hengitys on ohjeiden mukaan vakava virhe, eikä tällaisia koiria tulisi käyttää jalostukseen.

Brakykefaalisilla roduilla esiintyviä hengitysvaikeuksia voidaan vähentää suosimalla jalostuksessa koiria, joiden kuono on pidempi ja tilavampi kuin rodussa keskimäärin, joiden hengityssäännet ovat hiljaisia, ja joilla on avonaiset, tarpeeksi suuret sieraimet. Kennelliitto on yhdessä Helsingin yliopiston ja lyhytkuonoisten rotujen järjestöjen kanssa kehittänyt hyvien ja huonojen hengittäjien erottelun kälvelytestin, jota voidaan käyttää valitessa koiria jalostukseen. Yliopistolla on testattu mopseja, englanninbulldoggeja ja ranskanbulldoggeja, ja tutkimus jatkuu edelleen.

Suomessa apinapinsereillä ei ole todettu Brakykefaalista syndroomaa.

Syringomyeliasta on julkaistu tietoa yhdestä tapauksesta apinapinsereillä USAssa.

Ruotsi, Affenpinscher klubben 2011: Liten lathund för domare av affenpinscher

Hengitystiekysely

Kysely tehtiin yhdistyksen kotisivuilla nettikyselynä kesällä 2018. Vastauksia saatiin 35 kpl. Kyselyn tulosten mukaan apinapinsereillä ei ole hengitystieongelmia. Muutamia yksittäisiä tapauksia on tullut yhdistyksen tietoon ja näistä vain yksi eläinlääkärin toteama.

Uroksia 14	Narttuja 21	yht. 35		
Koiran ikä	Koiria			
1 - 3v	15			
4 – 6v	8			
7 – 10v	9			
11 v -	3			
			Kyllä	Ei
Normaali, avoimet sieraimet			33	2
Kuorsaako nukkuessaan			13	22
Joskus 5	Usein 8	Jatkuvasti 0		
Rohiseeko hengitys			3	32
Joskus 3	Usein 0	Jatkuvasti 0		
Kävellessä 1	Juostessa 2	Leikkiessä 0	Nukkuessa 0	
Hengästykö liikkeessaan			2	33
Joskus 2	Usein 0	Jatkuvasti 0		
Kävellessä 0	Juostessa 0	Leikkiessä 0	Kuumalla säällä 2	
Eläinlääkärin toteamia hengitystieongelmia			1	34
Intuboitessa hengitystiet erittäin ahtaavat 1				
Koiran ruumiinrakenne				
Normaali 31	Lihava 2	Laiha 2		

Kävelytesti

Kävelytesti on virallinen terveystarkastus myös apinapinsereillä (JTT 10/2016). Yhtään apinapinseriä ei ole virallisesti kävelytestattu (1.3.2021)
Kävelytesti tehdään erillisen, Kennelliiton jalostustieteellisen toimikunnan hyväksymän ohjeistuksen

(Kävelytestin suorittaminen) mukaisesti. Testin kulku lyhyesti:

1.Koiran sydämen sykkeen ja ruumiinlämmön mittaaminen sekä yleistilan arviointi. Koiran tutkii eläinlääkäri, jonka Kennelliitto on hyväksynyt kävelytestin valvojaksi.

2.1000 metrin kävely taluttimessa. Koiran tulee kävellä tai ravata (ei laukata/juosta). Kävelyttäjä saa juosta, jos koiran tahti sitä edellyttää. Valvoja eläinlääkäri tarkkailee koiraa kävelyn ajan.

3.Valvoja eläinlääkäri arvioi koiran välittömästi 15 minuutin palautumisajan jälkeen: sydämen syke, ruumiinlämpö, yleistila.

Koiran on oltava kävelyn jälkeinen palautumisaika samassa tilassa, jossa kävely suoritettiin. Koiraa ei saa viilentää muuten kuin tarjoamalla sille vettä (poikkeuksena eläinsuojelulliset syyt).

Kävelytesti suoritetaan 15-25 asteen lämpötilassa sisä- tai ulkotiloissa. Koiraa voi kävelyttää sen omistaja tai hänen valitsemansa henkilö. Koira pidetään kävelyn ajan kytkettynä.

Koiran yleistilaa ja ylähengitystieäänien voimakkuutta tarkkaillaan koko testin ajan.

Kävelytestiin liittyvät kliiniset tutkimustulokset, sierainten avoimuus sekä varsinaisen kävelytestin tulos merkitään tätä tarkoitusta varten laadittuun Kennelliiton kävelytestilomakkeeseen, joka toimitetaan Kennelliittoon. Testatuista koirista kertyneen tiedon perusteella testin suoritusaikaa voidaan tarvittaessa säätää rotukohtaisesti.

Kävelytestin tulos (hyväksytty/hylätty/keskeytetty) sekä mahdollisen keskeytyksen syy tulevat näkyviin Kennelliiton jalostustietojärjestelmään.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Patellaluksaatiota ja lonkkadysplasiaa on todettu terveystutkimuksissa. Operoituja Legg-Perthes-tapauksia tiedetään. Kuvausten lisääntyessä on tutkituissa koirissa myös tervelonkkaisia yksilöitä. Aikaisemmin tutkittiin vain oireilevia koiria ja tulokset olivat sen mukaisia.

Distichiasiksen eri muotoja on ilmennyt silmätarkastuksissa sekä muutama silmäluomen sisäänpäin kiertyminen ja puutteellinen kyynelkanavan aukko. PPM, diagnoosi avoin-tapauksia on viisi vuodelta 2007. Sarveiskalvon dystrofia/degeneraatio todettu yksi vuonna 2012 ja toinen 2019. Yhtään katarakta-löydöstä ei ole ollut.

Apinapinsereillä esiintyy kivespuutoksia, jopa puolet pentueen uroksista saattaa olla kivesvikaisia. Terveyskyselyyn ilmoitetuista uroksista 19,5 %:lla oli kivespuutos.

Terveyskysely

Suomen Affenpinsarit ry:n kotisivuilla on terveyskyselylomake , joka on myös lähetetty jäsenkirjeen mukana yhdistyksen jäsenille. Lomake on uusittu 2016 ja se on tarkoitus uudistaa 2021-2022.

Terveyskyselyyn (2014) saatiin vastauksia n. 22 % 2000-luvulla rekisteröidyistä apinapinsereistä. Lomakkeella on kysely vain sairauksia, ei esim. luonteeseen liittyviä ominaisuuksia. Vastaukset ovat omistajien antamia, eläinlääkärien lausuntoja ei ole.

Uusia vastauksia ei juurikaan ole tullut. Terveyskyselyyn kannustetaan vastaamaan 2021-2025.

Kyselyn (vastaukset vuodelta 2014) perusteella rodulla on ilmennyt seuraavia omistajien ilmoittamia vikoja tai sairauksia:

Vaiva	kpl	Diagnoosi	kpl
Polviongelmia	2	GME granulomaattinen meningoefaliitti	1
Polvet leikattu	2	Helikobakteeri	1
Löysät polvet	1	Histiosytooma (patti)	1
Nivelrikko polvissa	1	Peritoniitti (vatsakalvon tulehdus)	1
Toisen reisiluunpään kasvuhäiriö	1	Virtsakivet	1
Legg Perthes	2	Anaalirauhastulehdus	4
Legg Perthes leikattu	1	Cushing, joka muuttui Addisonin taudiksi	1
Väljät, löysät lonkat	2	Cushingin oireyhtymä	2
Ei lonkkamaljoja tai liian matalat maljat	3	Sappitiehyiden tukos	1
Nivelrikko lonkissa	1	Munuaisen pintakerroksen kovettumakasvain	1
Välilevytyrä	1	Keisarinleikkaus (iso pentu)	1

kuva 6

4.4 Ulkomuoto

ROTUMÄÄRITELMÄ (FCI hyväksynyt 18.4.2007)

YLEISVAIKUTELMA

Karkeakarvainen, pieni ja tiivis koira, jolla on apinamainen ilme.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA:

- rungon pituuden ja korkeuden suhteen tulee antaa rakenteesta mahdollisimman neliömäinen vaikutelma.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE:

Peloton, valpas, itsepäinen ja uskollinen, toisinaan tulisen kiihkeä. Yleisesti ottaen miellyttävä perhekoira.

PÄÄ

KALLO-OSA:

Kallo: Pikemminkin pyöreä kuin pitkänomainen, kokonaisuutena ei liian raskas, voimakkaasti holvautunut; otsa on korostunut. Otsapenger: Selvästi korostunut.

KUONO-OSA:

Kirsu: Pyöreä, täyteläinen ja musta. Sieraimet hyvin avoimet. Kuono-osa: Kuononselkä on suora (ei kovera) ja lyhyt.

Huulet: Tiiviisti leukojen myötäiset ja mustat.

Leuat/ hampaat/ purenta: Täysihampainen purenta (42 hammasta). Hampaat ovat puhtaan valkoiset; alaleuka on yläleukaa pitempi ja hieman ylöspäin kaareutunut. Terveessä purennassa etuhampaat ovat mahdollisimman säännöllisesti asettuneet hieman kaarevaan linjaan. Suun ollessa kiinni eivät kulma- ja etuhampaat eikä myöskään kieli saa näkyä. Kahden P1-, P2-tai P3-hampaan tai vaihtoehtoisesti yhteensä kahden jonkin edellä mainitun hampaan puuttuminen sallitaan.

Silmät: Tummat ja mieluiten pyöreät, silmänvalkuaista ei ole näkyvissä. Tiiviit silmäluomet ovat mustapigmenttiset ja karkean karvakehyksen ympäröimät.

Korvat: Ylös kiinnittyneet, yhdenmukaisesti eteenpäin taittuneet, ja V:n muotoiset, korvan sisäreuna on päänmyötäinen tai pystyt korvat, jotka ovat pienet, yhdenmukaiset ja mahdollisimman pystyasentoiset.

KAULA

Suora, mieluiten lyhyt, vahva ja tyvestään voimakas. Kaulanahka on tiivis ja poimuton.

RUNKO

Vahva, neliömäinen ja tiivis.

Ylälinja: Säästä lähtien hieman, lähes suoralinjaisesti laskeva.

Säkä: Ylälinjan korkein kohta.

Selkä: Vahva, lyhyt ja tiivis.

Lanne: Lyhyt ja vahva. Etäisyys viimeisestä kylkiluusta lantioon on lyhyt, minkä ansiosta koira vaikuttaa tiiviiltä.

Lantio: Lyhyt ja hieman pyöristynyt, liittyy sulavasti hännän kiinnityskohtaan.

Rintakehä: Vain hieman pyöristynyt, kohtuullisen leveä ja kyynärpäihin ulottuva

Alalinja ja vatsa: Vatsaviiva on loivasti kohoava. Ala- ja ylälinja (säästä hännäntyveen) ovat lähes yhdensuuntaiset.

HÄNTÄ

Luonnollinen: tavoitteena on sapelin- tai sirpinmuotoinen häntä.

RAAJAT

ETURAAJAT

Eturaajat ovat vahvat, suorat ja yhdensuuntaiset, eivät liian lähellä toisiaan.

Lavat: Lihaksikkaat. Lapaluut ovat pitkät, viistot (kulmaus noin 45°) ja tiiviisti rungonmyötäiset.

Olkavarret: Tiiviisti rungonmyötäiset, vahvat ja lihaksikkaat.

Kyynärpää: Tiiviisti rungonmyötäiset, eivät ulos-eivätkä sisäänpäin kääntyneet.

Kyynärvarret: Vahvat ja joka suunnasta katsottuna suorat.

Ranteet: Kiinteät ja vahvat.

Välikämmenet: Edestä katsottuna pystysuorat, sivusta katsottuna hieman viistot; voimakkaasti kehittyneet ja lihaksikkaat.

Etukäpälät: Lyhyet ja pyöreät. Varpaat ovat tiiviisti yhdessä ja kaareutuneet (ns. kissankäpälät); päkiät ovat kestävä, kynnet lyhyet, mustat ja vahvat.

TAKARAAJAT

Takaraajat ovat sivulta katsottuna asennoltaan maatapeittävät ja rungon takana, kohtuullisesti kulmautuneet ja takaa katsottuna yhdensuuntaiset.

Reidet: Voimakaslihaksiset ja leveät.

Polvet: Eivät sisään- eivätkä ulospäin kääntyneet.

Sääret: Pitkät ja vahvat.

Kintereet: Kohtuullisesti kulmautuneet.

Väljalat: Maahan nähden pystysuorat.

Takakäpälät: Hieman etukäpäliä pitemmät. Varpaat ovat tiiviisti yhdessä ja kaareutuneet, kynnet lyhyet ja mustat.

LIIKKEET

Sulavat ja sujuvan sipsuttavat, kohtuullinen takaraajan työntö. Edestä ja takaa katsottuna liikkeet ovat suorat ja yhdensuuntaiset.

NAHKA

Kauttaaltaan tiivis.

KARVAPEITE**KARVA**

Rungon karvapeitteen tulee olla karkeaa ja tiheää. Tuuheat ja sojottavat kulmakarvat, silmiä kehystävä runsas karvoitus, muhkea parta sekä pälaen ja poskien karvoitus antavat päälle tyypillisen, koristeellisen ulkonäön. Pään karvapeitteen tulee olla mahdollisimman karkeaa ja säteittäisesti ulospäin harottavaa. Edellä kuvatut seikat tekevät ilmeestä todella apinamaisen.

VÄRI

Puhdas musta, jossa musta aluskarva.

KOKO JA PAINO

Säkäkorkeus: Urokset ja nartut 25 -30 cm.

Paino: Urokset ja nartut noin 4 -6 kg.

VIRHEET

Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin.

Erityisesti:

- raskas tai kevyt rakenne, matala- tai korkearaajaisuus
- vaaleat silmät
- alas kiinnittyneet, erittäin pitkät, asennoltaan epäsymmetriset tai kevyet korvat

- liian pitkä, pehmeä tai köyry selkä
- karpinselkä
- luisu lantio
- niskaa kohti kääntyvä hännäntyvi
- liian selvästi kulmautuneet tai länkisääriset takaraajat
- pitkät käpälät
- lyhyt, pehmeä, laineikas, takkuinen, silkkinen, valkoinen tai laikukas karvapeite
- säkäkorkeuden ylitys tai alitus 1 cm:n asti.

VAKAVAT VIRHEET

- puutteellinen sukupuolileima (esim. urosmainen narttu)
- liian kevyt luusto
- griffonmaisesti ylöspäin kääntyvä tai pitkä kuono
- liian voimakas alapurenta tai tasapurenta
- ulkonevat silmät
- ulkokierteiset kyynärpäät
- sisäänpäin kiertyneet kintereet
- yli 1 cm:n ja alle 2 cm:n poikkeamat annetusta säkäkorkeudesta.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET

- aggressiivisuus tai arkuus
- kaikenlaiset epämuodostumat
- puutteellinen rotutyypä
- karkeat virheet yksittäisissä kohdissa, kuten rakennevirheet, karva- ja värivirheet
- purentavirheet kuten leikkaava- tai ristipurenta
- yli 2 cm:n poikkeamat annetusta säkäkorkeudesta.
- selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen

Nykyään apinapinseri on yksinomaan seurakoiria. Suosituin harrastus on koiranäyttelyt, mutta on myös agilityä harrastavia apinapinsereitä.

Apinapinseri tulee säilyttää ”luonnollisena” eikä liiallista trimmausta tulisi hyväksyä. Karvan värinä pyritään säilyttämään puhdas musta ja karvanlaatuna karkea. Karkea karva on helppohoitoisempi kuin erittäin runsas ja kovin pehmeä turkki.

Alkujaan rottakoiraksi jalostettu apinapinseri saattaa edelleenkin tilaisuuden tullessa pyydystää hiiriä.

Kuva 7

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Toteutuneet tavoitteet

Apinapinsereiden ensimmäinen JTO oli 2006-2010 ja toinen 2015-2019. Kolmas päivitettyä 2021-2025.

- ulkomuoto pysynyt rotumääritelmän mukaisena
- saatu lisää uutta jalostusmateriaalia tuontien myötä/ ulkomaisilla astutuksilla
- sukusiitosprosentti laskenut mutta nousee helposti kun vähän pentueita
- saatu lisää tietoa terveydestä SKL:n jalostustietojärjestelmän avulla

Totetumattomat tavoitteet

- kaikkia jalostuskoria ei terveystarkasteta vieläkään tarpeeksi
- koiria pitäisi saada laajemmin jalostuskäyttöön
- paljon samojen urosten käyttöä
- kasvattajien keskinäistä yhteistyötä ja yhdistyksen yhteistyötä ei juurikaan ole
- pentuetiedustelulomaketta ei ole tehty
- yhdistyksen kasvattajille suunnattu toiminta ollut vähäistä
- luonteisiin tulee edelleen kiinnittää huomiota, kotikäyttäytymiskyselyä ei ole tehty

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Apinapinseri on ensisijaisesti seurakoira eikä se ole ollut koskaan ns. muotirotu.

Jalostuksen tavoitteena on pitää apinapinserikanta kohtalaisen runsaslukuisena ja rodun geneettinen monimuotoisuus mahdollisimman laajana. Huomioitava myös, että apinapinseri pysyy terveenä ja pitkäikäisenä, unohtamatta helppohoitoista, oikeanlaatuista turkkia. On tärkeää, että seurakoiran luonne on sosiaalinen ja avoin.

Terveystarkastusten avulla estetään sairauksien lisääntyminen. Erityistarkkailussa ovat patellaluksaatio, kyynärnivelet, selät ja lonkkadysplasia sekä silmäsairaudet, myös kivesvikaisuutta tulee seurata. Sairaita yksilöitä ei saa käyttää jalostukseen. Terveyskyselylomake uudistetaan kertomaan paremmin terveydestä ja luonteesta sekä kotikäyttäytymisestä. Kasvattajille tehdään pentuetiedustelulomake, jolla kysytään synnytykseen ja pentuihin liittyviä asioita.

Tulevaisuudessa on pyrkimys säilyttää rotumääritelmän mukaisina apinapinserin luonne ja ulkomuoto sekä säilyttää puhdas musta väri.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Jalostuksella tarkoitetaan pyrkimystä tuottaa rodun keskiarvoa (ja vanhempiaan) parempia yksilöitä. Yhdistelmän molempien osapuolten tulee olla mahdollisimman korkealaatuisia ja lähellä rotumääritelmää. Kaikkia virheitä ei voi korjata kerralla, joten kasvattajan tulee laadukkaan yhdistelmän lisäksi valita riittävän pieni määrä parannettavia asioita eli jalostuskriteerejä, jotta tavoitteisiin pääseminen olisi mahdollista. Toiset ominaisuudet periytyvät laadullisesti eli kvalitatiivisesti ja toiset määrällisesti eli kvantitatiivisesti, toiset voimakkaammin kuin toiset ja eräät eivät ollenkaan. Kasvattajan tulee tehdä itselleen selväksi, miten hänen haluamansa tai välttämänsä ominaisuus periytyy – vai periytyykö se – voidakseen jalostaa sitä tai siitä pois.

Jalostuskriteerejä voivat olla esim. tiedossa olevassa sukutaulu, jossa on mahdollisimman vähän vakavia sairauksia; luonne, joka mahdollistaa sekä koiralle että omistajalle mukavan ja vaivattoman elämän; rakenneominaisuudet, jotka mahdollistavat koiran vaivattoman liikunnan; helppohoitoinen turkinlaatu jne. Sen sijaan jalostuskriteereitä eivät ole parituskumppanin löytyminen mahdollisimman läheltä, nartun kohtutulehduksen välttäminen teettämällä sille pennut tai, että oma koira on niin mukava ja ihana, että siitä halutaan pennut huolimatta siitä, että koira ei ole rotumääritelmän mukainen tai sen riski sairastua johonkin perinnölliseen sairauteen on poikkeuksellisen suuri. Jälkimmäisissä tapauksissa kyseessä ei ole koirien jalostaminen, vaan määrän lisääminen. Kaikkien koirien ei ole tarpeen lisääntyä ja kasvattajan tulee suhtautua jalostusmateriaaliinsa kriittisesti ja pystyä tekemään ero mukavan lemmikin ja hyvän jalostuskoiran välillä. Myöskään hienosti näyttelyssä menestynyt koira ei välttämättä ole hyvä jalostuskoira. Tittelit eivät periydy ja jos esim. uros ei pysty tuottamaan sen laatuja jälkeläisiä, että kukaan haluaisi käyttää niitä jalostukseen, kyseisen koiran jalostusarvo on sen omasta kauniista ulkonäöstä huolimatta olematon.

Koiran jalostusarvo mitataan sen laadukkailla jälkeläisillä. Vaikka koira olisi miten kaunis tahansa, mutta luonteeltaan arka tai muulla tavoin arveluttava, se ei ole jalostuskoira. Koska jokainen koira kantaa perimässään useita sairauksia ja vikoja, on jalostus ja kasvatus tasapainoilemista riskien kanssa: upearakenteinen, reippaalla ja itsevarmalla luonteella varustettu koira periyttää hyvän rakenteensa ja luonteensa lisäksi myös mahdollista perinnöllistä sairauttaan. Kasvattaja viime kädessä hyväksyy riskit, jotka hän on yhdistelmänsä kanssa valmis ottamaan ja myös vastaamaan niistä pennunostajille.

Kasvattajan tulee olla selvillä rodussa ja käyttämiensä koirien suvuissa esiintyvistä perinnöllisistä vioista ja sairauksista, niiden periytymiskuvioista sekä siitä, milloin ko. sairaudet yleensä puhkeavat, koska läheskään kaikki perinnölliset viat eivät ole synnynnäisiä. Nuorten koirien käyttöä jalostukseen kannattaa tämän takia mahdollisuuksien mukaan siirtää. Nuorelle ja terveystaustaltaan tuntemattomammalle koiralle on hyvä etsiä vanhempi partneri tutkitusta suvusta. Kahta koiraa, joilla on samoja virheitä, ei tule yhdistää.

Jalostuksessa on noudatettava Suomen eläinsuojelulakia ja -asetusta, FCI:n jalostussääntöjä, Suomen Kennelliiton koirarekisteriohjetta ja jalostusstrategiaa sekä apinapinsereiden jalostuksen tavoiteohjelmaa

- koiran on oltava fyysisesti terve ja hyväluonteinen
- koiralla ei saa olla perinnöllisiä tai perinnölliseksi epäiltyjä sairauksia tai vikoja
- koiraa, jota on kirurgisesti operoitu jonkin perinnöllisen vian tai sairauden vuoksi ei saa käyttää jalostukseen
- koiraa, jolla on rotumääritelmän mukainen hylkäävä virhe, ei saa käyttää jalostukseen

Jalostukseen käytettäville koirille suositellaan PEVISA-kuvausten lisäksi polvien, selkien ja silmien virallisia terveystarkastuksia.

Jalostuskoirien tulee olla lonkiltaan pääasiassa A-, B- ja C-tasoisia.

D-lonkkaisen (ei nivelrikkoa) koiran jalostuskäytölle tulee olla hyvät perusteet ja toisen osapuolen lonkkatulokset oltava A tai B.

Suosittelaa, että kyynärkuvaustuloksen 1 saanut koira paritetaan vain tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. Jalostuksessa tulee käyttää vain terveitä, tarkastettuja yksilöitä.

Sukusiitosprosentti pidetään mahdollisimman alhaisena eli se ei saa nousta yli 5 % laskettuna viidellä sukupolvella. Yksittäisen koiran jälkeläismäärä tulee olla noin 2-3 pentuetta tai 5 % laskettuna neljän vuoden rekisteröintimäärästä.

Perinnölliset tai perinnölliseksi katsottavat, jalostuskäyttöä rajoittavat sairaudet ja viat

Kokonaan jalostuksesta pois sulkevat, koiran elämää huomattavasti vaikeuttavat tai henkeä uhkaavat sairaudet kuten :

- allergia ja atopia
- arkuus ja aggressiivisuus
- diabetes
- epilepsia, jota ei voida osoittaa ei-perinnölliseksi
- kilpirauhasen vajaatoiminta
- kivesvika
- patellaluksaation aste 2 tai vakavampi
- perinnöllisistä silmätauteista posteriorinen/ polaarinen/ kortikaalinen katarakta, PRA, PHTVL/PHPV asteet 2-6 sekä PPM-juosteista muut kuin iiris-iiris-juosteet
- syöpä
- sydänvika
- vakava kyynärniveldysplasia (3/3)
- vakava lonkkaniveldysplasia (E/E)
- virtsakivet

Paritettava terveen koiran kanssa, jonka sukulaisilla ei ole tiedossa samaa vikaa:

- silmäsairauksista PHTVL/PHPV aste 1, PPM, distichiasis
- napatyry
- häntämutka
- selkä LTV1–LTV4
- kyynärniveldysplasia (1/1)

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Apinapinsereiden rotujärjestö (SKKY ry) on monien rotujen yhteinen rotujärjestö eikä sillä ole jalostustavoitteita yksittäisille roduille. Rotujärjestö järjestää koulutusta tuomareille ja jäsenistölle esim. luentoja.

Rotuyhdistyksen, **Suomen Affenpinsarit ry**, tavoitteena on seurata edelleen luonteiden ja ulkomuodon kehitystä ja puuttua sellaisiin asioihin, jotka vaikuttavat negatiivisesti rodun kehitykseen. Kuitenkin tärkein osa-alue on terveys, johon on kiinnitettävä erityistä huomiota. Tulevaisuudessa yhdistyksen tulee kerätä edelleen tietoa rodussamme esiintyvistä sairauksista ja vioista sekä kirjata ne ylös, jotta saadaan oikeaa ja todellista tietoa rodun terveydentilasta. Terveyskyselylomake pitää uudistaa ja tarkentaa kysymyksiä sekä lisätä kysymykset luonteesta ja käyttäytymisestä. Kasvattajille tehtävä kyselylomake pentueista, jotta saadaan lisää tietoa synnytyksistä ja niiden ongelmista sekä tietoa pentukuolemista.

Koulutuksilla ja kasvattajapäivillä pyritään käsittelemään tuoreita rotuun liittyviä asioita sekä jakamaan vanhoille ja uusille kasvattajille tietoa rodun perusasioista esim. trimmauksesta.

Kannustetaan mahdollisimman monia koiranomistajia tutkituttamaan koiriensa silmät, polvet, selät, kyynärnivelet ja lonkat, myös vaikka ko. koiria ei käytettäisi jalostukseen. Tällä tavoin saadaan tietoa, jonka avulla voidaan paremmin suunnitella vanhempien ja sisarusten jalostuskäyttöä.

Tiedonkulkua toteutetaan muun muassa julkaisemalla snautseri-pinserirotujen yhteistä rotulehteä ja ylläpitämällä kattavia kotisivuja.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Suurin uhka tulevaisuudessa on edelleen koirien jalostusmateriaalin vähyys ja geneettisen monimuotoisuuden kapeneminen. Kasvattajien tulee ottaa tämä huomioon omassa kasvatustyössään. Samojen urosten liiallista käyttöä tulee välttää. Samaa yhdistelmää ei saa uusia ilman erittäin painavaa syytä. Kantaa tulee lisätä edelleen erisukuisilla tuontikoirilla.

Sukusiitosprosentti ei saa olla 5 sukupolven mukaan laskettuna yli 5 % kotimaisilla koirilla, joiden sukutaulussa SKL:n jalostustietojärjestelmään on merkitty riittävä määrä sukupolvia. Tuontikoirien sukusiitosprosentti voidaan laskea 3 sukupolven mukaan, jos jalostustietojärjestelmään ei ole merkitty enempää sukupolvia. Uhkana on myös etteivät kasvattajat sitoudu noudattamaan jalostuksen tavoiteohjelmaa eikä yhdistystoiminta ja yhteistyö kiinnosta.

Tulevaisuudessakin rotuyhdistyksen tulee kartoittaa rodun terveystilannetta niin perinnöllisten kuin muidenkin sairauksien osalta. Kannustetaan mahdollisimman monia koirien omistajia tutkituttamaan koiriensa polvet, lonkat ja silmät, vaikka koiria ei käytettäisikään jalostukseen. Tällä tavoin saadaan tietoa, jonka avulla voidaan paremmin suunnitella vanhempien ja sisarusten jalostuskäyttöä.

Kansainvälisen yhteistyön lisääminen on oleellista jalostusmateriaalin laajentamiseksi sekä tietojen vaihtamiseksi.

Vuodesta 2013 alkaen yhdistys on korvannut virallisen lonkkakuvauksen hinnasta osan yhdistyksen jäsenille ja vuodesta 2020 myös osan kyynärniveldyksestä. Yhdistyksen tulee edelleen jatkaa jäsenten

kannustamista koirien virallisten terveystutkimusten tekemiseen. Ongelmiin voidaan varautua tietojen keräämisellä ja niiden välittämällä kasvattajille ja harrastajille. Kasvattajat pyritään saamaan yhteistyöhön rotuyhdistyksen kanssa sekä jakamaan tietoa ja kokemuksia toisten kasvattajien kesken. Tehdään uudet terveystutkimukset ja järjestetään jalostustarkastuksia sekä kasvattajapäiviä. Jalostuksen tavoiteohjelma päivitetään 5 vuoden välein.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Jalostustoimikunta on ensisijaisesti vastuussa Jalostuksen tavoiteohjelman noudattamisesta ja sen toteuttamisen seurannasta. Jalostustoimikunta on hallituksen alaisuudessa, mistä syystä hallitus viime kädessä valvoo tavoiteohjelman toteuttamista.

Rodun terveystilannetta kartoitetaan terveystutkimuksella ja populaation rakenteen kehittymistä arvioidaan SKL:n jalostustietojärjestelmästä saatavien tilastojen avulla. Järjestetään edelleen jalostustarkastuksia. Lisäksi terveystutkimuslomake uusitaan 2021-2022. Tällä hetkellä yhdistyksellä ei ole mahdollisuuksia järjestää kävelytestejä. Mutta kannustetaan osallistumaan muiden järjestämiin.

Jalostuksen tavoiteohjelma tulee olla luettavissa yhdistyksen kotisivuilla. Tavoiteohjelma päivitetään tarvittaessa, kuitenkin vähintään viiden vuoden välein. Ensin sen hyväksyy Suomen Affenpinscherit ry omassa yleiskokouksessaan ja sen jälkeen SKKY ry:n vuosikokous. Tämän jälkeen SKKY ry esittää Jalostuksen tavoiteohjelman Suomen Kennelliitto ry:n jalostustieteelliselle toimikunnalle hyväksyttäväksi.

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2021	JTO:n päivitys ja terveystutkimuksen uusiminen ja toteutus
2022	Kysely kasvattajille astutuksesta/synnytyksestä/pennuista
2023	Hengitystietutkimus
2024	Terveystutkimuksen uusiminen ja kävelytestin järjestäminen
2025	JTO:n uusiminen

7. LÄHTEET

<http://jalostus.kennelliitto.fi/>

<http://www.kennelliitto.fi/FI/jalostusjakasvatus/artikkelit/>

<http://www.toydogs.net/>

<http://www.affenpinscherit.com/>

kuvat 1-3 kirjasta Das Rasse-Portrait, Schnauzer-Pinscher, Dr. Hans Raeber

kuvat 4,5 Jussi Koivunen / Studio Koivunen Oy

kuva 6 Nea Tolonen

kuva 7 Per Undén

8. LIITTEET

LIITE 1 Terveystutkimuslomake

LIITE 2 Jalostustarkastuslomake